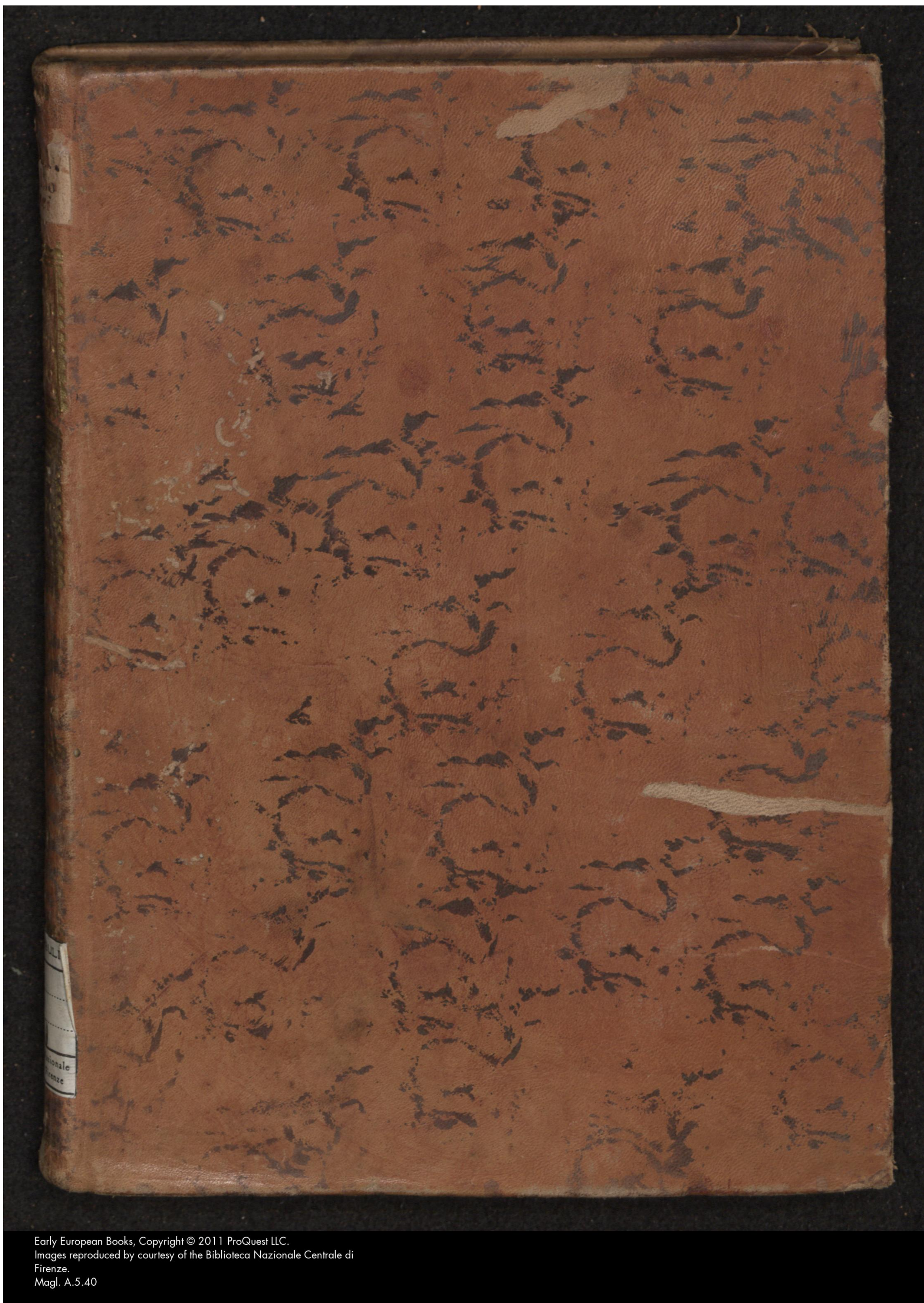

PIUS
PP. II.
CONT.
TURC.
ROM
SAEC.
XV.
INCUNABULI
A
5
40
Biblioteca Nazionale
Centrale - Firenze

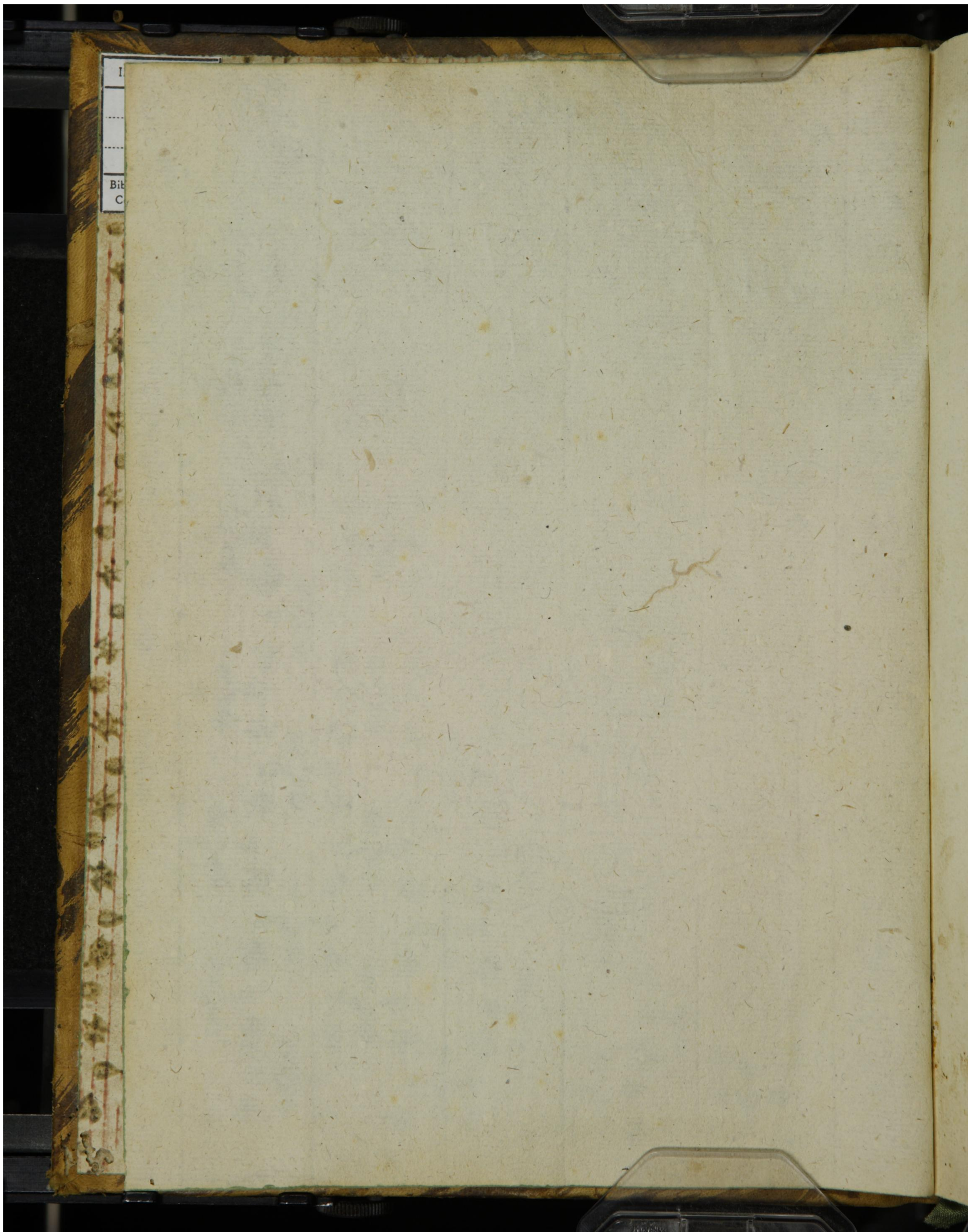

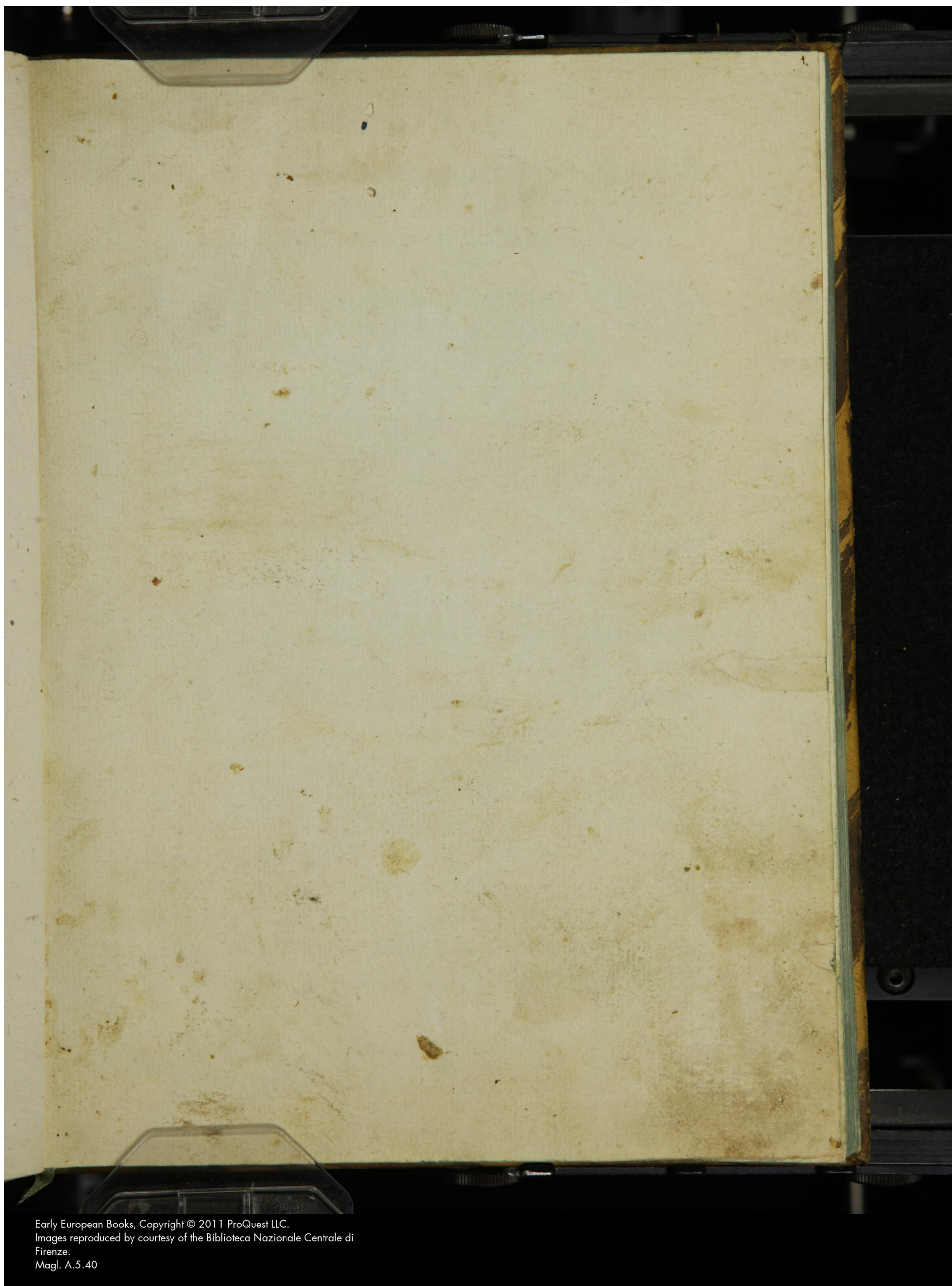

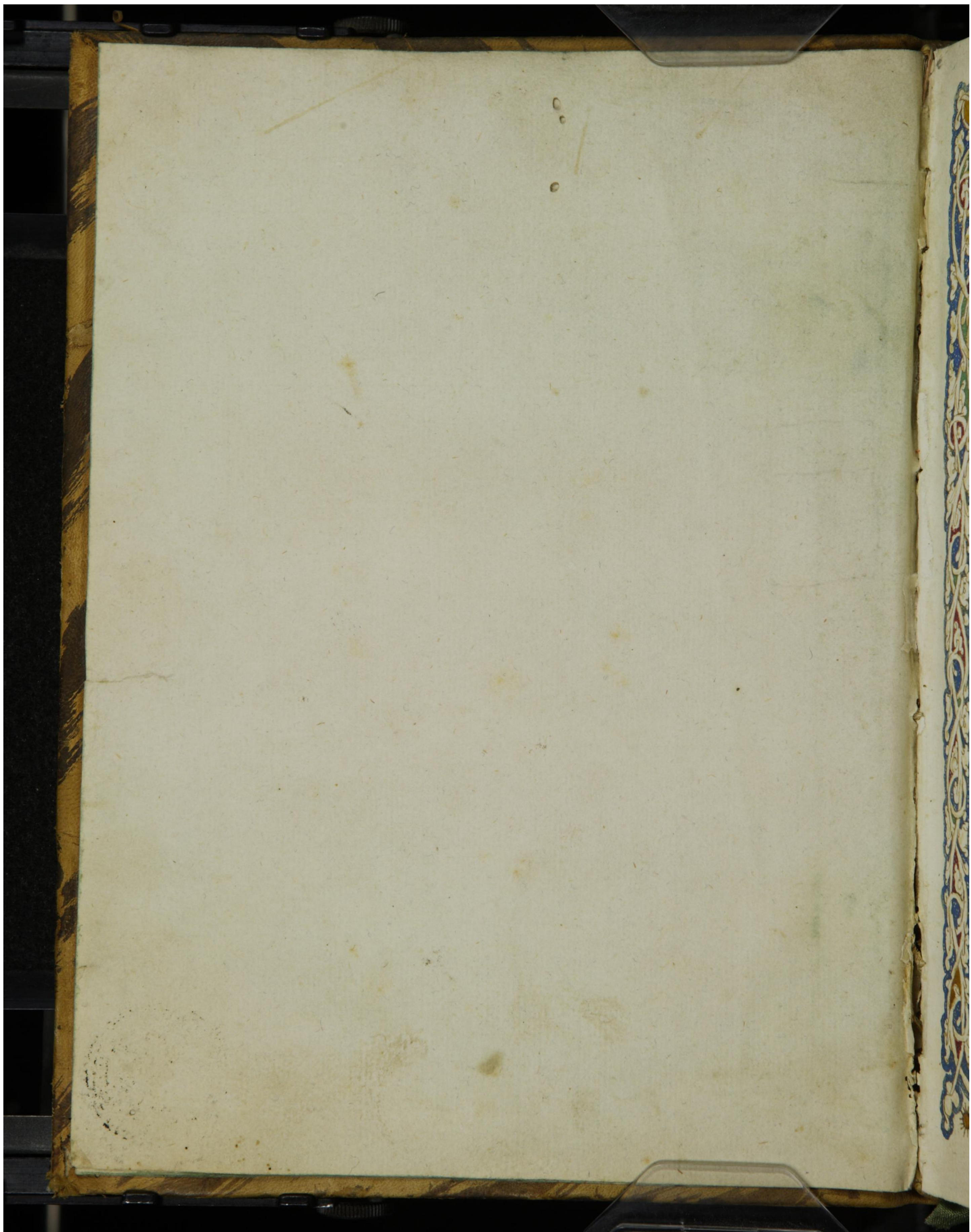

1.

Pius papa secundus eloquentissimus qui obiit Anno. M.cccc.lxiiii. i Anchona. dum proficisci proposuerit contra thurcos. composuit zc.

PIus Epus seruus seruorum dei. Illustri Machumeti prĩcipi thurcorum. Timorem diuini noĩs & amorem scripturi ad te aliqua pro tua salute & gloria. ꝓqꝫ comuni multarũ gentium cõsolatione & pace. Hortamur ut benigne audias uerba nostra. Nec prius dãnes q̃ iudices. Nec prius iudices q̃ singula diligenter intelligas. Accipe que scribimus in bonam partẽ & usqꝫ in finem pacienter audi. Si bona sunt que suademus. amplectere. Sin mala. respue & in ignẽ mitte Neqꝫ id circo epistolam reicias. Quia xpiãi hominis est. & eius christiani qui ceteris p̃est. Nõ enim te odio persequimur. Neqꝫ tuo insidiamur capiti q̃uis nr̃e religionis hostis existas. & armis christianam urgas plebem. Operibus tuis tibi ñ sumus offensi. Diligimus iubente domino inimicos nostros. & pro ꝑsecutoribus nostris oramus Sapientibus & insipientibus debitores sumus & omnes cupimus fieri saluos. Grecos. Latinos. Iudeos. Saracenos. oibus optamus bona. Sed scimus uera bona neminem asseq posse q extra euangeliũ degit. & a xp̃o dño nr̃o est aliẽus. Noli autem aures claudeř. aut oculos auerteř cũ xp̃m noiamus

quem Machumetea lex ĩ qua natus es· & uirum
scm̄.& prophetam magnum.& uirginis filium.&
miraculis clarū dicit. Multa tibi per eū & maxīa
bona aduenient.si ei credideris.& eius sacris inici
ari uolueris. Horesces hec cū primum accipies.
Sed audienda est tota lex.Deinde iudiciū promi=
dum.Audi quo tendimus.Multa tibi & tuis ꝓ
genitoribus cū christianis bella fuerūt· Multus
sanguis effusus ē. Multe vrbes delete. Sacre edes
intense.Rapte uirgines.Violate matrone. Vastati
agri.scelera perpetrata sunt. Quecūqꝫ in mentem
uenire possunt.Dū Thurcus & xpianus uter im
peret gladio contendit.Tibi ut fama & opera ipa
loquuntur ingens desiderium est christiāos sub
iugū mitteř.& impiū latini nois obtineř.Et sūt
fortasse qui hoc facile suadent.Et oīa tuis armis
peruia dicunt.& alii tuas uires amplificātes·xpi=
anas attenuant. Alii indiuisionibus & odiis que
gentē nr̄am excedunt spem collocant.Haud dif=
ficile existimantes eos uinci ab exteris posse. qui
domi dessident· Nos non ita ignarū te credimus
nostrarum rerum quī scias quanta est christiane
gentis potentia. q̄ ualida Hyspania. q̄ bellicosa
Gallia. q̄ populosa Germania. q̄ fortis Britania q̄
audax Polonia. q̄ strenua Hungaria· q̄ diues &
animosa & bellicarū perita rerū ytalia.Sola Hun=
garia diu progenitores tuos & te ipsum fatigauit

Octuagesimum iam annum aduersus Hungaros Thurcorum signa feruntur. Et adhuc circa sanũ ac danubium herent. Vna te gens tuasq; uires agi tat. Quid facies si tibi cum ytalis. aut Gallis. aut Germanis res fuit amplissimis. & robustissimis populis. Fortasse est q̧ dicat Iustinianũ impera torem. Constantinopoli sedentem misso in ytaliã Bellisario. Cum parua manu militum perditam. Romam & reliqua loca usq; ad alpes recuperasse. Nec te Iustiniano minorem esse. Caue ne te fallant adulatores. Domestica regum & assidua pestis fa cilem principes magna de se loquentibus aurem prestant. Atq; idcirco sepe decipiũtur. Rarus est qui nõ se uero maiorem credat. Iustinianus uni uerse Gretie & Illirici & Asie & Libie dñs erat. Et ytaliam non acquisiuit. Sed recens perditam recu parauit. Et gothis gente Barbara non ab ytalis ab stulit. Non dum amor imperii Romani in menti bus ytalis refriguerat. Neq; ullus erat qui Barba ricum iugum equo animo ferret. Cuncti arma ꝓ imperio. & ꝓ patria magnis animis susciperunt. Nec tam Bellisarius ytalis libertatem restituit q̃ ytali suum decus uẽdicarunt. Tui progenitores nunq̃ aut possiderũt ytaliã aut uiderũt. Nec tibi ius ullum in ea est. q̧ si pergas ytaliam inuadere senties tibi cum uiris bellum esse. Fatemur res claras maiores tui egere. Nec tua minora sun

opera qui constātinopolim expugnasti & peram e regione Ianuensium. Coloniam. & Peloponesum. magna ex parte in deditionem accepisti. & in ra-stia & in ualachia non paucum agi adeptus es. & sepe tuos hostes fudisti. & hoc āno. Synopem uetustam urbē metis eupatoris patriam & eius tyrannum cepisti. & trabezunte direpta. Incolas eius & imperatorem in captiuitatem abduxisti. Et Iohannem cassanum prelio congredi ausum superasti. magna hec tibi uidentur. Nec nos parua dicimus. At Iulius cesar cum de uictoria pontica eriumpharet in curru quo uehebatur. Hec uerba iussit inscribi ueni. uidi. uici. Imbelles tas gentes & parui momenti existimans quas Pompeius paulo ante domuerat. & tu hac estate superasti. Alia ē ytalorum natura. alie uires. alia ingenia. alii animi nesciunt subesse. qui soliti sunt preesse. Et nunc tota ytalia armata est equis & hominibus plena. Nec pecunia caret. que neruus belli dicitur. Non pugnabis contra feminas. aut ytaliam. aut Hungariam. Aut aliam in occidenti prouintiam ingressus. Ferro hic res geritur. Non Asiaticis sudibus Calibeus torax pectora tegit. Equi simul & homines tecti pugnant. Ordines seruant. Nec uano metu pauent. Fortior sit necesse est & manupromptior. & animo prestantior qui eos loco depellat. Nec Christiana discidia desiderio tuo conduce

re putes aut in hiis confidas. Vnientur Christiani omnes si quando te audiant interiora Christiani-tatis accedere. Nec tu melius Christianorum paci consulere potes q̄ ualidis & magnis copiis Chri-anitatem inuadēs. Cessabūt priuata odia ubi pub lica senserunt. & coniunctis uiribus aduersus cō-munem hostem arma summentur. Nec tu necesse arbitreris ad propulsandas tuas incursiones ad comprimendum tuum impetum tuasq; uires eli dendas totam Christianitatam uniendam esse. q̄d fatemur difficile esse. Sed una ex quatuor nationi bus satis fuerit superq; satis tuas copias profliga re. Atq; ut de aliis taceamus complures esse ī tuo pallacio arbitrantur qui terram ytaliam lustraue runt. Et uires & ingenia noscunt ipsos audi atq; interroga. An equari tuis uiribus ytalia possit. an uinci tuis armis. an tuo imperio subici. Plus ne-gocii romanis fuit ytaliam acquirere. q̄ orbi reli quo frena imponere. Dicet aliquis q̄ supra tetigi-mus intestina odia que nostram gentem exagitant Introitum tibi in italiam posse prebere. & si unus principum te excludat. alterum inclusurum da-turūq; aditum. Sunt diuisiones sane & inimicitie & simultates inter ytalos plures & graues & peri culose & utinam non essent. Sed nullus est qui do minum pati non Christianum. Velit omnes ī fide

orthodoxa mori uolũt. Nulli animus ẽ a religiõe recedere. Non hic ĩuenies. ꝙ tui maiores apud grecos qui contendentibus de imperio duobus. nũc uni nunc alteri minus potenti auxilia ministraue re. Donec ambos eneruatos & exhaustos eiecere. & sibi principatum arripuere. Alie sunt ytalie potẽtie. Alii regum oculi. Alia ciuitatum consilia uenetorum respublica sapientia diues. Et auro christo deuota. ut nostra fert opinio. Prius euẽtetur funditus quam hostem religionis in ytaliam paciatur intrare atꝗ hec quidem per sese quando statuerit nullus adiuta uicinis. tuas opes euertet tantum terra mariꝗ potest. An florentine urbis magnificentiam ignores. & uires & opes. & q̃ntus est in ea religionis cultus. Quanta erga Ihesum reuerentia. q̃ntus amor. Credes ne fieri posse. ut hec ciuitas ytaliam diuerse religionis hominibus apiri sinat. Sunt alie. multe urbes insignes. multi principes clari & magni. Nihil de regno Sicilie dicimus ꝙ armis ac tempestate concucitur. Non possumus multa nobis de illo promittere. Licet tam̃ hoc asserere ꝙ quamq̃ duo reges de ipso litigent & bello decertent maluerit tamen uterꝗ regno ꝑuari q̃ tuis auxiliis uictoria potiri ꝙ si ad te alter confugerit totius ytalie in se odia concitauerit. In

Gallia Cisalpia.que & ipa pars est ytalie.Dux me-
diolanensis in armis excellit & potentia par regi-
bus habetur.Nec parue sunt ducis Mutine uires
aut Gemensis.qui liguribus Preest mari. Hon cō
tempnendus ducis Sabaudie opulentis· & uali-
dus in ytalia principatus. Adest Marcio Mātua
nus.Sūt alii complures urbium domini.Quibus
nichil potest esse molestius q̄ nobilem Italiā uane
superstitionis ritu fedari. De nobis et ecclesie ro-
mane ciuitatibus & prouintiis tacemus.Quando
nostram tibi professionem.aut ignotam esse con-
fidimus.Quibus sola cura est seruande &. ampli-
ande fidei domini nostri Ihesu. Hec si accepisti ab
aliis gaudemus.Veritatem enim accepisti. Si mi-
nus. hortamur. Hec discutias & uerum uestiges.
Inuenies nihil nos esse mentitos. Nō folium sibil
le. Vt quidam ait de euangelii pagina recitamus.
difficile est atq3 adeo difficile. ut impossibile dici
queat.te tua in lege permanentem uoti compotem
fieri si ut aiunt imperium Christianorū desideras
Dices q̄ plurimos tibi xp̄ianos subeē. & de reliqs
idem speras non est pir ritio.Paucissimi sub tuo
imperio xp̄iani sunt q ad ueritatem ambulent euā
gelii.Omnes aliq̊ sunt errore imbuti q̄uis Christū
colāt Armeni Iacobite Maronici & alia quedam

nomina Greci a Romane ecclesie unitate aberãt cũ
tu Constantinopolim inuasisti. Neq; adhuc decre
tum florentinum acceperant & in errore stabant.
Neq; de sancto spiritu neq; de purgatorio igne cõ
sona recte fidei sentientes. Pauci fortasse inopes.
ueri Christiani. necessitate non uoluntate tibi obe
diunt. At urbes ytalie potentissimas nõ est tuum
cogere ualidiores sunt q̃ tuis queant exercitibus
superari. Nosti que tibi acciderunt cum Thauri-
num inuasisti. Quod nostra etas Belgradũ uocat
Pauci cruce signati. Innumerabiles tuas copis ꝓs
strauerunt. Non est de ytalis speranda uictoria q
bus aduersa fuit in Hungaris pugna. Quo circa
ut eo tandem ueniamus quo nostra festinat oratõ
& id dicamus qud ad scribendum compulit. tu-
amq; gloriam & tuam salutem tibi deniq; ostenda
mus. Adhibe hiis paucis animũ. Si uis inter xpia-
nos tuũ impiũ ꝓpagare & nomen tuũ q̃ gloriosũ
efficere. non auro. non armis non exercitibus. nõ
classibus opus est. Parua res omnium qui hodie
uiuunt maximũ & potentissimũ & clarissimũ te
reddere põt. Queris que sit· nõ est ĩ uẽtu difficilis
neq; ꝓcul querẽda. Vbiq; gentiũ repit̃. id est aque
pauxillũ q̊ baptizeris & ad xpianorũ sacra te cõ-
feras & credas euãgelio. hec si feceris nõ erit ĩ orbe
prĩceps q te gloria supet. aut eq̃re potentia ualeat

Nos te Grecorum & orientis imperatorem appel
labimus & quod modo ui occupas & cum iniu
ria tenes. Possidebis iure Christiani te omnes ue-
nerabuntur & suarum litiū iudicem facient. Op-
pssi undiq; ad te ueluti cōe patrociniū cōfugiēt.
Ex toto fere orbe ad te prouocabit̄. Multi spōte
sua sese tibi subicient tribunalia tua sequentur &
tributa prestabunt. Licebit tibi surgentes exting
uere. tyrannides iuuare bonos. oppugnare malos
nec romana eccla te arguet recta uia uadentē. Ea-
dē erit erga te caritas prime sedis. Que in ceteros
reges. & tāto maior q̄to eris ipse sublimior. Facile
hoc pacto sine sanguine sine armis multa poteris
nancisci regna. Vladislaus lituanie prīceps Vitul
di frater cum aspiraret ad regnum Polonie essetq;
infidelis ut uoti sui compos fieret Christianus ef
fectus est. & regnum obtinuit. Cuius nunc filius
Casmirus regnat. Alter filius qui etiam apud Hū
garos regnauit in bello contra genitorem tuum
gesto superatus occubuit. Quid reris de te fiet:
Christianis iniciato sacris. Magnus erit ad te cō
cursus. & felicitatis genus existimabitur inter sub
iectos tuos annumerari. Quippe & arbitramur si
Christianus fuisses mortuo Ladislao Hungarie ac
Bohemie regie. Nemo preter te sua regna fuisset
adeptus. Sperassent Hungari post diuturna bello-
rum mala sub tuo regimine pacē & illos Bohemi

secuti fuissent. Sed cum esses nostre religionis ho
stis elegerunt Hũgari uiri fortes & fidelissimi re
ligionem potius cũ bello retinere q̃ ea perdita pa
cem consequi. Quot sunt ĩ Epiro in Peloponeso
in Macedonia in reliq̃ Grecia. in Dalmacia. ĩ insu-
lis Egei Carpatii & Ionaii maris. Qui tuũ impiũ
non alia de causa refugiũt nisi q̃a alienus es a xp̃i
ritu. & hii modo ad nos modo ad alios recurrũt
Opẽq; petunt extrema omnia subituri. Priusq̃ te
circũcisũ & aliẽigenã dñm ferãt Et nos aliqñ fru
mẽto aliqñ rebus aliis subleuamus. Qđ si bapti-
zatus esses & nobiscũ ambulares in domo dñi cũ
consensu. Nec illi tuũ imperiũ tãto tempore for
midarent. nec nos eis aduersus te feremus opem.
Sed tuum potius brachium in eos imploremus
qui iura ecclesie Romane nonnunq̃ usurpant &
cõtra matrem suam cornua erigunt. Et sicut nr̃i
antecessores. Stephanus. Adriaus. Leo. aduer sus
Haestulphum & desiderium gentis Longobarde
reges Pipinũ. & Karolũ magnũ accersinerunt &
liberati de manu thirãica impiũ a Grecis ad ipos
liberatores trãstulerũt. Ita & nos ĩ ecc̃ie necessita-
tibus tuo p̃ricinio uteremur & uicẽ redderemus
accepti bñficii. O q̃nta eẽt habundãtia pacis. q̃nta
xp̃iane plebis exultatio. q̃nta iubilató in oĩ terra
redirẽt angusti tẽpora. Et que poete uocãt. Aurea
secula renouarent̃. Habitaret pardus cum agno &

vitulus cum leone. Gladii uerterentur in falces in vomeres ac ligones rediret omne ferrũ. excolerẽtur agri. euelleretur aspera domus. terra nitescere uici repararentur. & urbes resurgerent. templa deo sacrata que ceciderunt emergerẽt. colapsa monasteria & plẽa uiris religiosis diuinis omnia laudibus personarent. O quãta tibi redundaret felicitas. q ab eterni pastoris ouile cunctas redegeris oues. O quantũ te omnes amarent obseruarent extollerent. Qui cōis omniũ pacis & salutis fuisses auctor. Dicet aliquis hanc pacem hanc unionem hanc ꝯmunem letitiam. Haberi posse sub tua lege Erat qui hoc censet. multos reges. multos populos unitos esse oportet. Priusq̃ tuam legẽ. Vbiq; dissemines. Nec si unies corpora unies & animos Sciũt christiani suam legem sanctam esse & uerã & salutarem nec dimoueri ab ea possunt. Quãuis aliqui aut libidine ducti. aut auaritia tracti. aut uoluptati illecti. aut metu mortis attóiti. aut cruciatu superati. nonnunq̃ circuncidantur. & in tuos ritus cōcedant. quorum si corda posses inspicere intelligeres nemiem esse q libenter cōsultoq; recesserit ab euangelio. Ostendimus supra quãtũ precellãt christiane gentis uires. Et q̃ difficile sit. tot nationes Christum colentes euincere. Non est ꝙ pacẽ speres sub lege machumethea in qua non est salus difficultates experimentis ipse uides q

& si multis xp̄ianis hiis. que oīno nō ueris impas
Minime tamen eis tuā legem persuadere potes.
minus p̄suadebitur ueris. Que non in argumēta
tionibus rationum. Sed in solo ferro fundata est.
Et que uincere disputando n̄ sperat. & uinci for-
midat. Nō sūt xp̄iani. qui uel bello supari possint:
Vel disputationibus decipi qn̄ & armis excellūt
& ratōibus munitissimi sunt nō solū diuine scri-
pture. Sed etiā philosophice. Impossibile est sub
lege Machumetea unionem fieri. Sub xp̄iana fa-
cile fieri pōt. Et id magna ex pte in tua uolūtate
cōsistit. Tu unus si annuas. Thurchi omnes ānu-
ent. Nec Syri. aut Egyptii. aut Arabes. aut Libies.
aduersabuntur. Tecū qcquid ē intra Hellespontū
& Emphratem & quicquid possides in Europa
conuertetur. Quid faciet bacculus Egyptiorum
arundinens qn̄ xp̄ianū te uiderit effectum. Quid
imbellis Arabs. Quid nudus affer. Omnibus hiis
Ethiopes īminent p̄sbr̄o Iohanni parentes. Qui
xp̄ianus est non poterūt. & illis & reliquis xp̄iāis
obsistere nisi cursum retinere p̄nt Ethiopes & cō
gregatā aquam dimitteř. que rumpat aggeres. Et
totam inundet Egyptum. atq; submerget cum
sidus appet arcturi hispani & Siculi facile Mau
ritaniam inuadūt & Cathalani cū Genuensibus.
Scis q̄ntū ualeāt occidue classes & q̄ntus ē terror
uel tyriis. uel Alexandrinis. uel ceteris oriētalibus

quando xp̄i triremes ad eos nauigant. Tua certe
auctoritas & animi magnitudo & ī bellis felicitas
apud omnes ammirationi est. qui Machumeteam
sequuntur legem. qđ si te nobis adiungeres. breui
totus oriens reuertetur ad Christum una tantum
uoluntas pacare orbem potest. Et ea tua est. Si ad
baptismi graciam se conuertat. In te est crudelibꝰ
bellis imponere finem. Et tantum prestare mora-
libus bonū quantū effari non possumus. Queret
aliquis quomō quiescet orbis. thurcis ad christū
cōuersis qn̄ nec ipi xp̄iani īter se cōcordes existūt
& multa per ytaliā. germaniā. galliā & reliquas ꝓ
uintias deseuiunt bella. Diximus discedere inter se
cōcordes existunt. E multa per ytaliā germiā gal-
liam nostre gentis hoīes. non negamus & pluribꝰ
in locis ferro contenditur diuino olī consilio sub
Octauiāo propter reuerentiā saluatoris qui tunc
secundum carnem natus est. Ea pax in orbe fuit.
que nec antea nec postea uisa est. Difficile est & pro
Nota pemodum impossibile quiescere in terris omnia
ubi homines sunt affectibus subiecti reprobis. Il-
lum ambitio exagitat. hunc cupiditas trahit libi
do alium impellit. Multa est inter mortales belli
materia sed non sunt tam atrocia inter xp̄ianos p̄-
lia q̄ inter thurcos & xp̄ianos. Christiauus cū xp̄i
ano de agri possessione. de regno. de impio. de glo
ria cōtendit. cū thurco. de religiōe. de libertate. de

Vita inter xpianos q bello uincuntur positis ar‑
mis nec uitam nec libertatem amittũt. Et multis
esse patrimonia dimittunt pncipes impio puant
Inferiores dñm mutãt. Reliqua tenent. In preliis
que geruntur aut cũ thurcis. aut cũ Saracenis. qui
succũbũt. si uitã nõ amittũt. in seruitutẽ redigũt
Et multi etiã religioni renunciare coguntur. Hec
acerbissima sũt. & imanissima bella que si tollanĩ
quod ĩ te sitũ eẽ mõstrauimus. Pax mixta exorit
& uniuersalis qes. Non sũt reliqua bella huic cõ
pata faciem qdãmõ pacis hñt & otii. Nec illa tam
multa erunt qñ unus assit qui solo nutu compe
terepossit iniurias qualiter te futurum nõ ambi
gimus si cũ tua potẽtia xpianus efficiaris. Videsi
ne quantum tibi laudis affert baptismi lauachrũ
quantũ cũ xpo sublimis & conspicuus redderis.
Quis probibet aquã? quid metuis? uoces fortasse
anglicorũ times tuorũ. quorũ nõ dubitamus dic
turos tibi aliquos. quod cogitas? quid agis? quor
sum te tua uoluntas trabit? uis baptisari? uis xpia
nus fieri? Nescis quod periculũ addis. omnes te
thurci deserent. & ubi existimas fieri magnus fies
nullus & thurcus natus. thurcos deseres. inter thur
cos creuisti. thurcorũ te manus extulit. thurci asiã
& Greciã gubernãt. thurci exercitibus presũt. qui
simul minimã famã tue mutatiõis accepint eu estri
gio sũptis armis te deiecto imperatorẽ aliũ sufficiẽt

tu nudus & expulsus si euaseris apud Christianos mendicabis panem. Nam quis Thurcus est quem sue religionis peniteat. Moriemur omnes prius q̃ nostri prophete iugum excutiamus. Non sunt par ua que isti obiciunt. Adhibenda est & huic parti medela. Quam nemo te ip̄o melius inuenerit nosti tuos homines & q̄bus prouincias cōmsieris. non ignoras q̃nta sit cuiq; fides. & q̄s aĩmus. non te la tet nō fit sine periculo magnū facinus & memora bile uilia sunt que paruo emuntur. Diligentia hic & labore opus est. peruestiganda sunt amicorum cōsilia noscenda subditorū ingenia & hiis utendū est quos fidos & prudentes uideris. Seruiunt tibi non pauci ex Christianis nati. qui q̃uis circuncisi sunt non tamen xp̄ianū nomen oderunt. Hiis exer citus· hiis prefecturas reddere potes. qui tu i sint amantissimi & ita regnum ordinare. ut q̄ndo uelis presto sint omnia. Et tui subditi magna ex parte Greci sunt & Armeni ut diximus Iacobite. qui & si aliq̄t erroris habent xp̄iano tn̄ nomine cēsentur. Nec aliud magis cupiunt q̃ te similē eis esse. & illū deum colere quē colunt. ipsi sperarent meliori esse loco futuros qui nunc mancipia q̃ uilissima sūt Tributa soluunt grauia. iniuriis afficiuntur quo tidianis. ad bellum ducunt̃ inuiti. & inermis cedi bus exponunt̃ priuant̃ liberis & uxoribus miseri ma res est postq̃ filios educauerunt eos perdunt.

rapiuntur inpallacium pueri circunciduntur &
machumetheis ritibus inbuunt̃ uident infelices
parentes non modo corpora liberorum uerũ ani=
mas etiam irreperditum. & angustiati inter tot ca
lamitates plorare non possunt. maiora mala timen
tes. Nemo horum te diligit. Neq̃ enim natura fert
ut eos amemus a quibus patimur mala. q̃ si te xpi
anum cernerent mirum ĩmodũ diligerẽt felicitatẽ
tuã cuperẽt & omnibus studiis tuã gloriã quere=
rent & filios suos & seipsos q̃ libentissime tibi do
narent magna est horum multitudo & pro sua re
ligione constantia. Quod si prudenter eos tracta=
ueris. nihil tibi de religione Thurcorũ uerendum
erit. q medios inter xpionos sese uidentes tue po
tius uoluntati consentient fortunas & dignitates
seruaturi q̃ mortis periculo se subiciant. Non sua
demus rem nouã aut insuetã tritum est iter quod
ostendimus. Multi hoc & magni reges ĩgressi sũt
apud francos. & gentilis ex ydolatra xpianus effec
tus est clodoneus. & simul cum eo regni proceres
baptizari non recusarunt. Apud Hungaros Ste=
phanus nostris iniciatus sacris om̃nem illam gen
tem xpo acquisiuit. Apud Vesogotos longo tpe
in hyspania regnauerunt. & usq̃ in hec tẽpa ei uste
gentis sanguis impat. Ricardus Lemugildi filius
suadẽte Leandro Isdalensi epo. arriane renũciauit
heresi & cum omni gente sua catholicam fidẽ cõ

plexꝰ ē apud lōgobardos agilphus suasu cōiugis theudelinde reliquid ydola..& cū oī populo christiane sese legi subiecit. Apud hyberos. qui sunt in Asia imperante Constantino maiore. Rex gentis cum coniuge.& omni nobilitate atqꝫ plebe ad pdicationem unius captiue mulieris relicta ydolorum insania baptizatus est. Sed quid moramur & non exemplum illud adduximus quod omnium est maximū. Constantinus ipse imperator ac monarcha uiam aperuit. Quā tu & tui similes ingredi absqꝫ ulla cunctatione positis omnes qui eum precesserant imperatores excepto. Phylippo. gentiles fuere. Iouem. Mercuriū. Appolinem. Herculem & alia que sunt monstruosa noīa tanq̄ deos colebāt. Senatui & oī romano populo. stultitia xp̄us erat. Proponebatur passim edicta que christianos comprehendi iubebant.& nisi sacrificarent ydolis crudelibus modis interfici. nil uilius erat nomine christiano. Infame genus & maleficum habebatur oīm qui xp̄o crederent sub Nerone. Sub Domiciano. sud Dyodeciano crudelissima in xp̄ianos deseuit persecutio. ac Constantinus acceptis imperii fastibus postq̄ psuasus est a Siluestro predecessore nostro in simulacbris demonia coli & unum tm̄ deū esse cū patre.& spū sancto xp̄m Ihesū & in euāgelica tm̄ modo lege salutē inueniri non est cuuctatus xp̄i fidem amplecti non dixit. senatus mihi

ad uersus etir restet populus copiarum duces alienabuntur imperio deiciar. Sed alto animo iactans in deo spem suam edidit qua publice coli iussit.& eã fidem teneri ab omnibus imperio sub iectis q̃ beati aopstoli Petrus & Paulus Romanis tradissent nec propterea sinistri aliquod sibi accidit. Sed tuuc potissimum excellens & gloriosus e uasit cum in uexillis suis Crux domini Ihesu ap positã resplenduit. Viderat per quietem in aere si gnum crucis.& uocem audiuerat dicentem ĩ hoc constantine uice paruit uexilla crucis erexit ciuili bus bellis finem imposuit.superauit hostes barba ros afflixit. imperium ampliauit. pacem subditis dedit.ecclesias aperuit.consilia sacerdotũ celebrauit.hereses eliãuit lucẽ q̃ accepat ab euangelio cũ ctis gẽtibus coĩcauit.Magnificus & excelsus sup oẽs Cesares inuentus Grecis & latinis nostris cel ebratus impauit annos supra triginra sedem impii apud bisantium erexit.Et ampliatis ciuitatis menibus.multisq̧ tũ publicis tũ ꝓuatis edifitiis ma gnifice constructis de suo nomine cõstantinopolĩ appellauit.& plenus dierũ apud in comediã edito testamẽto ĩ q̊ filios impii successores reliqtur xp̃i anũ decet sacramẽtis ecc̃ie receptis e uita decessit. Quid erat ꝙ ille amplius ĩ terra posset optare impio potitus est oĩm maxĩa uita ei & longa fuit & pau cis obnoxia morbis.inimicos humiliatos uidit &

quod hoībus dulcissimū esse solet heredes amplis-
sime fortune filios dimisit. Nec alienū fuerit tātū
impatorē q xpianā fidē tātope ampliauerit in alio
seculo. cū xpo regnare. ut est credere. cui seruiuit
in hoc dū uiueret. Quod si omnibus qui patriam
auxerint. iuuerint. defenderint. certū est esse in celū
diffinitū locū in q̊ beati euo sempiterno fruantur
sicut philosophi doctissimi tradiderūt. multo id
certius ꝺ illis sperandū est. qui ꝓ lege domini uel
seruanda uel augenda sūmis studiis contēderunt
sicut de constantino ońsum est. quē sicut in terra
felicē fuisse didicimus. Ita & incelo beatū credi-
mus. Eadem proculdubio euentura tibi esse con-
fidimus si nobiscū sapiens xp̄m colas. & magnum
constantinū imiteris. quēadmodū romani cū suo
impatore xpiani sūt effecti. Ita & thurci una tecū
baptizabuntur callide eritqꝫ tuum regnū sup oīa.
que sunt in orbe. & nomē tuū nulla silebit etas. lati
ne te lr̄e. & grece. & barbare celebrabūt. Nemo inter
mortales erit. q te potētia. aut gloria precedat. Ma
gna sunt hec que promittimus. maiora que sequū
tur de regno de potentia huius seculi. de gloria hu
mana sumus locuti. Caduca hec & incerta sunt &
fluxa omnes morimur. oīa nata occidūt. & oīa or-
ta senescūt. breuis est humane ꝓsperitatis cursus.
cito regnū deficit. nulla potētia lōga ē. Gloria q̊qꝫ
clari nois q̄uis de maximis rebus diu perseueret.

Finitur tñ aliqñ.& cũ tpe deficit.nihil ẽ ĩter mor tales non mortale cõterit oĩa tpus. Esto duret p multa secula nomen. Que dulcedo post obitum laudis.aut damnatus est homo in altera uita & ni hil ei prodest fama que remansit. aut saluatus est & ea non eget.beatitudine donatus eterna. que oĩ ex parte plenissima est. filios ac nepotes preclara maiorũ noĩa iuuant & nobis q̊q; dũ uiuimus dul ce est talẽ hereditatẽ posse relinquere.que sit poste ritati solaciũ. Est id quid aliquo mõ bonum sed meliora querenda sunt & stabilia bona.que nostra sint neq; unq̃ nos deserant.Phylosophi quos pery pathericos uocauit antiquitas.tria bonorũ genera posuerũt.Et alia esse aĩ dixerũt.alia corporis. alia externa.Stoici ea dũtaxat bona existimarũt.que aĩm excolerẽt.Hoc facit iusticia prudentia.moderatio fortitudo.& que sunt alie in aĩo dotes.egregiã cor poris formam roboris multitudinẽ nobilitatẽ cli ẽtelas opes.ĩter bona non acceperũt.que neq; sunt in ptãte nostra.neq; possessori felicitatem prestãt. Sed neq; ille q̃tuor uirtutes.hue pncipales existi mantur tranqllã hõi mentẽ reddunt nisi aduniant̃ alie tres q̃s theologicas appellant.& in aĩo site sunt spes.fides.caritas.tristis est & in anxietate morat̃ & torpet & angitur.& nihil boni operat̃.q spe fu ture uite priuatus ẽ.Sine fide impossibile ẽ placer̃ deo.q ẽ ultimũ hoĩs bonũ.& finis in quẽ tẽdimus

Caritas diuino amore feruet curiosā est anime no
stre.& proximo consulit. quem iubet lex.ut tanq̄
nosipsos diligamus.Si ergo animi bona cupimus
& moralibus uirtutibus opus est.& theologicis
neq̨ ī hiis ulla est nobis cū tua lege cōtentio. Alia
sunt in quibus discrepamus.Fatebitur tua lex. &
uitam eternam in altero seculo reperiri. & ī hiis iti
neribus ad eum perueniri.dicet fidem necessariam
esse.uerum non eā fidem q̄ nos recipimus amplec-
tetur.Laudabit caritatē.sed alia eius officia dicet.
q̄ xpianus sine spe nō posse bene hoī esse fatebitur
sed spei finē longe diuersum a nostro recipiet.Pax
erit ī nominibus.bellū in rebus .Fatescat hec nūc
cōtentio.& quomō uera & eterna bona.ex fide xpi
consequi possis. & aīe tue consulere.que īmortalis
est ostendamus. Et si enim huius seculi que dicū
tur bona concupiscis. Et inter mortales magnus
uideri uis non tn̄ animę tuę oblitum te credimus
nec ex illorum numero cēsemus.qui cū Epicuro
& aliis qbusdā delirantibus phylosopis.extingui
aīam simul cū corpe putauert. Nec rursus te sine
deo esse censemus. sicut olī de Callecis in Hyspa-
nia traditū est.q nullū colebant deū.Et de Pitha
gora quē ferūt dicere solitū esse nō liquere sibi an
deus aliqs esset.Que disputatio a deo impia iudi-
cata ē.ut ab Atheniensibus auctor eius eiectus sit.
Et libri in qbus ea cōtinebat̄ exusti.Possidonius

ſcripſit Epicurũ de deo nihil ſenſiſſe. ſed ea que de diis locutus eſt inuidie depellende cauſa dixiſ ſe. Stultorũ hec eſt aſſertio ſicut in propheta legi- mus. Dixit inſipiens in corde ſuo nõ ẽ deus. haud equidẽ te adeo rudẽ exiſtimamus. ut celũ credas rectore carere. & hãc pulcherrimã mũdi machinã caſu emerſiſſe. & oĩa fieri fortuito. Sed arbitramur te deũ nr̃m confiteri. & ĩ eũ credere q celũ creauit & terrã & oĩa que in eis ſũt. & ꝙ que creauit nõ ne gligit. nec te ignorare cenſemus in corruptibiles eſſe aĩas hoĩm. & cũ e nr̃is corporibus migrant in alias regiones transferri· & bonas leta ſortiri loca. malas ad ſuppliciũ rapi ꝙ nõ ſolum in euangelio noſtro ſcriptũ eſt & in prophetis· Sed tua quoqȝ lex idẽ docet. q̃uis in hoc mundo tpalia que putã tur bona caſu q̊dã fortuito euenire non recte arbi tratur Socrates & Plato & Ariſtoteles phõrum ꝑncipes. de mũdi regĩe. de ĩmortalitate aĩarum. de deo eadẽ crediderũt que xp̃iani. q̃uis aliq̃ noue le- gis archana. que nõ dũ edita erãt ignorauerĩt. Pla- tonis ĩ epiſtolis hec uerba leguntr̃. credẽdũ eſt aũt ſemꝑ ueteribus ſacriſqȝ ſermonibus nobis aſſeren tibus eſſe aĩam ĩmortalẽ. iudiceſqȝ habere ac ꝑenas dare maxĩas cũ a corpore fuerit ſeꝑata. quod intel ligendũ cũ male uixerit. Nõ eſt hic locus apud te altius examinãdus q ꝓ tua lege deũ eſſe ĩtelligis q oĩa uidet. & oĩa iudicat. & aĩas corpea mole ſolu

tas p suis operibus i alio seculo uel pmia receptu rus uel supplicia, nō dubitas. Que cū ita sit, stultū cognoscis terrenis rebus ita aliquē inherere, ut ce lestia negligat. & dum corpori studet aiam perdat breue ē omne qd uiuimus euū, etiā si mathusalem aut Nestoris annos possumus attingere quicquid eternitati compatur momētaneū est. Quotus ho die repitur qui centesimū uideat autūpnū. Quo tus qui octogesimū impleat anū. Vita hois, ut in quit propheta i ipis septuaginta ānis in potentati bus, aliqn ad octuagita ptendit. ulterius labor & dolor. Quotus iterū ex eis qui nascunt ad pfectā peruaditetatē. q multi moriunt infantes. Quot pueros extingunt morbi. paucissimi iuuentutem superat. Angustissima est uita hominis. & incerta mille instant in omnes horas pericula. mille mor tis fauces uite nostre insidiant. minima res cursū nostrum interrumpit. Alieno hic arbitrio sumus uocat nos deus quando uult. & ubi uult. & cum minime credimus tunc citamur. peremptoria mo nitio est nec licet prouocare aut cōtra niti. paren dum est altissimo dño & uillicationis ratio reddē da. Sapiunt qui ita uitam istituūt. ut uocati alacri animo abeant & coram iudice qui nichil ignorat impauidi cōsistant. In die illa tremenda & amara ualde. in qua nihil amplius mereri licet. & omnis spes ac metus ex hiis que acta sunt pendet nec sup

plicare iuuat neq negare. Est igitur de anima cu-
randũ que post hāc uitā aliā hēt uitā ī qua uel do
let uel gaudet. Quid prodest homini si uniuersũ
mundum lucretur. inquit in euangelio dominus
Anime uero sue detrimentum paciatur. aut quam
ꝯmutationē dabit homo pro aīa sua hac uiuimus
hac sapimus hac deo similes sumus. Hec melior
pars nostri ē rebus omibus ꝑciosior. hec dimisse
corpore in alias regiones ingreditur. corpus ī ter
ra iacet. & in puluerē conuertitur. Et usq ad ulti-
mum maximũq iudiciũ sensu carebit. tunc uero
pro meritis que illi cũ aīa fuere coīa uel ad gloriā
uel ad penam resurget? Quid Nino prodest late p
Asiam imperasse? Quid Semiramidi? quid Dyoni
sio? quid Herculi ad Indos usq penetrasse? quid
ydanthirso Scithie atq Asie iugũ imposuisse? qd
Nabuchodonosor ad gades usq perrexisse? Quid
Osyridi dimissa egypto per Syriā & Asiā ī Traciā
duxisse copias? quid Agamenoni Iliũ exusisse? qd
Ciro ꝑsarũ impiũ constituisse? qd Alexandro ma-
gno illud euertisse. & usq ad Hispasim ī orientē. &
ad Iaxartē fluuiũ septētrionē uersus arma tulisse?
Quid Hanibali ytaliā uexasse? quid Scipionibus
Carthaginem deleuisse? quid Pompeyo orientales
reges debellasse? quid iulio cesari subacta Gallia ro
manũ imperiũ īuasisse? quid Hunorũ regi Athilie
Pannoniaq potita. Aquiliam in ytaliā subuertisse

.Quid Tamerlano tot Asie Syrieq; urbes incēdisse atq; auum tuū prelio superasse. Quid genitori tuo amirati. sepe de Grecis. sepe de Hungaris triumphasse. Quid ceteris regibus atq; imperatoribus res magnas & claras gessisse prodest si absq; cognitione ueri dei mortui sunt. Et nunc eorum anime apud inferos cruciātur. laudanē hic. & ardent illic Que fame uoluptas in cruciatu esse potest. Que dulcedo glorie in doloribus. dura uox est eorum qui uel in tauro Phalaridis beatitudinem esse dicunt. Non bene cohabitant dolor ac uoluptas nec ullus est in felicitate meror. In celo plena felicitas est. Apud inferos plena miseria cum eo uentum ē nichil iuuat gloria. que precessit. & fama seculi. Studēdum igitur est ut. post obitum. qui per omnes se horas infert. Certus & incertus animabus nostris bene consolamus. Preueniēdus ē piis operibus dies mortis. Et omnes actus nostri ita dirigendi ut deo placeamus. Ipse est enim finis omnium & summum bonum. & quod aspiramus. & ipsa beatitudo cuius cupiditas omnibus mortalibus inest. Querendum est iter ad eam. Id recta fides ostēdit. & operatio iustitie. qa nec iustitia sine fide. nec fides sine iustitia sufficit. Iustus ex fide uiuit. ut scriptum est. & sine fide nemo est acceptus deo. Tua lex ut aiūt. in sua queq; religione saluari hominem censet. si alioqui caste iusteq; uiuat

aut si machumetea traditione relicta ad aliam trã sierit dicunt & in tua lege scriptũ esse est enim si biipsi sepe cõtria.nulli salutẽ patere nisi in ea. Nos contra sentimus & certi sumus uiã uite soli chri stiano si bene agat apertam esse. Ait enim ueritas nostra in euangelio. Qui crediderit & baptizatus fuerit saluabitur qui non crediderit condempna bitur. Tu ergo si futurum credis seculum si uis fieri saluus. si anime tue bene consultũ cupis. ut fidem romane eccľe extra q̃ non est salus & baptiz mũ recipias oportet. Hiis duabus clauibus fide & baptizmo apiunẽ padisi porte. Illis tñ q appo- site ad fidem uiuunt. Nã fides sine operibus mor tua est euangelio prebende sunt aures & xpi doc trina sequenda que nullum fallit. Dices nolle tue legi nostrã proponere. aut machumetẽ relinquere prophetã magnum rogauimus ab initio ut beni- gne audires. Idem nunc petimus. & nũc maxime attentis auribus. & pia mente opus est. Et iudicio recto quando ad radicem arboris infructuose admonemus securim. Audi seriẽ rerum noste hy storiã fidei prebe aures uero cui p raro est in altis edibus locus Calistenẽ phylosophum crudelibus modis lacerũ ĩ custodiã rapuit Alexãder qui uera loquẽs diuinũ cultũ hoĩ denegauit & ditũ phy- lippi laudes ɔmemorantem lãcea trãsfodit timent hoĩes exẽpla. & uidẽtes melius adulatoribus suc-

q̃ recta monentibus.ad nugas se conuertũt & que placeant loquuntur Antigonus aliquando unus ex successoribus Alexãdri qui regnauit in Asia in teruenandum.mutata ueste.relictis comitibus er rabundus apud Agrestes homines ĩ uili tugurio pernoctauit incognitus & conbibens de seipso tã q̃ de altero percunctatus astantes.Omnia que fece rat mala ab eis audiuit.mane quesitus atq; inuen tus cum uestem allatam & regium ornatũ uidis set date inquit purperam q̃ ut primum indui ue rum de me nisi hac nocte nunq̃ audiui. Et Au gustus mortuo uaro. Idcirco seipsum supra mo dum dolere aiebat quia non esset a quo uerũ au diret.Ad pauperes philosophos relegata est inqui sitio ueri que propterea sapientie amatores uocan tur q̃a ueritati seruiunt.& nolũt decipi.Turpe est cuiq; hoĩ errare maxime regi q̃ si per se ipsum nõ satis intelligit prope habet magros q̃s interroget tã tũ placeat audire.nec pudeat discere quod igno ras.Tria sunt hoĩm genera.ut inqt Hesiodus p̃mi & optimi sũt q̃ per sese omnia noscunt hiis p̃ximi qui recta monentibus ascultãt.Tertii prorsus dã nandi sunt.qui neq; ipsi uident.neq; uidentibus credunt.Sed nulla in re periculosius erratur q̃ in hiis que pertinent ad fidem.neq; utilius ĩuenitur uerum.Recte Antipatrum De Alexandro scribit Aristo.mouens ne p̄ tot exercitibus uictoriisq; et

ſubiugatione orbis terrarum glorietur. Sed cogiſtet ꝙ ſi quid de deo recte cognoſcat. non minori gloria dignus eſt q̄ ipſe pro tantis rebus geſtis tantaq; potentia. Et in Ethicis ſapientem inquit eſſe amiciſſimum deo. ſapiens autem nemo exiſtimandus eſt qui a recta fide eſt aliēus. In hiis uero que ſunt fidei. neq; tuus legifer ſatis intellexit. neq; tu in hanc uſq; diem ſatis didiciſti. An uero recta monentem audire & ſequi uelis. futurus dies oſtēdet. Si uero hec que ad te ſcribimus audieris. ſignum erit ad diſcendum parati. ſi feceris que monemus. eris proculdubio ſapiens. Nemo ſapientiam conſtempnit. nemo odit. nemo eſt qui nolit eſſe ſapiens Verum primus ſapientie gradus eſt nolle errare. & uerum q̄ libentiſſime audire maxime in hiis rebus vn̄ hoī eſt ſalus ſicut eſt religio que ordinatur ad eternam uitam. Audi ergo uerum circa religionem. ſi non ſcribimus uerum. argue ſcribentes. & deſpice tanq̄ ſtultos. Sed noli falſum dicere. niſi cognoueris falſū eſſe. & narrabimus breuiſſīe ab initio mundi uſq; ad obitum ſaluatoris chriſti noſtri legis archana. Deinde aliqua de tua lege dicemus ea. que conferemus adinuicem. Et quantum interſit oſtendemus. Conabimurq; quantum ex alio dabitur lucem tibi oſtendere per quam poſſis ad eam lucem peruenire. que illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum.

Cum creasset deus inprīcipio celum & terram & maria. & lucem. & solem. & lunam. & alia sidera. & plantas. & herbas. & uolucres. & pisces. & quadrupedum genus in exterminabile. ut scribitur sapientie secundo. Ac reptilia. & alia animantia. Postremo Adam creauit & īsufflauit ī eum spiraculum uite & posuit eum in paradiso deliciarum. & fecit adiutorium simile sibi Euam ex costa eius eductam. & data licētia qua possent ceterarū plātationū degustare fructus. ut abstinent a plantatiōe prudētie impauit. Et ambos cū preuaricati essent ex paradiso deiecit. Atq; in eis humanum genus morte dampnauit. Iussit laboriosam uitam erumpnis plenam agere. Ab hiis propagata creatura rationalis cum rursus animo rebelli diuinam maiestatem contempneret. Et in uitia quoq; prolaberetur aquarum diluuio deleta est. Noe cum coniuge. & sex aliis animalibus in archa saluatus est. & ab hiis omnes homines qui modo sunt & post diluuium fuerunt originē ducunt. Tres filii Noe Sem. Cam & Iaphet redeuntibus aqs in locū sum humanam gentem reparauerunt. adeo ut trahitur priusq̄ Noe moreretur q̄tuor milia hoīm ex suis. & filiorū lumbis exiuisse. Ex qbus etiā iniq emerserunt Nembrotes filius Cam & qui cū eo in cōtumeliā domini turrim babel edificare ceperunt. In ea diuisum est labium uniuerse terre. & cōfusione

impeditum opus secuta est peccatũ pessimũ pen-
tapolitana submerso & Abraham & Loth inuenti
religiosi. in semine Abraham benedicte sunt gẽtes
& circumcisionis pactum cum eo percussum est
Fuit enim iustus & placuit deo in operibus suis.
Cum filium ysaac diuino imperio immolare non
detrectasset neq; ysaac patris uiam deseruit .cui na
tus est Iacob. qui alio noĩe dictus ẽ israbel. & huic
duodecĩ filii fuerũt. a qbus duodecĩ tribus ema
narũt. Is cognito q Ioseph quem putabat extĩctũ
magnus & Potens esset in Egypto. Cum reliquis
filiis ad eum migrauit multiplicatum est illic iu-
deorum semen. & ingentem magnam cum creuis-
sent Israbelite surrexitq; rex alius. qui Ioseph &
opera eius. ignoraret grauissimis laboribus op-
pressi sunt & cõtumeliis innumerabilibus affecti.
Et miserante deo per manus Moysi & Aaron ser-
uitutem effugerunt & sicco uestigio rubro mari
traiecto per annos quadraginta cibo celesti uitam
in deserto egerunt. Et circa montem sinay diui-
nam legem in tabulilis lapideis acceperunt. Ac-
quisita est terra promissionis. sed non tota ĩ manu
Mosy. Post obitum eius mirabilia fuerunt opera
Iosue & aliorum iudicum inter quos etiam pro-
phete claruerunt uiri excellentissimi. Successerũt
deinde reges. & alii prophete in populo dei & non
sine celesti munimine cõseruata est gens hebrea &

conseruata est gens hebrea. & prophete quidem in terpretati legē salubria tradidere precepta uirtutē extollentes & uicia effulminantes. & multa p illos scripta sūt diuinitus reuelata. que de futuris noticiā pbuere non tā piuca perpessi aduersa iudei cū legem domini contempnerent & intradicionibus patrum non permanerent ceperunt eos caldei & ī seruitutem redegerunt. Et nunc Syri nūc Arabes nunc egiptii in eos arma uerterunt· multe fuerunt eorū tribulatiōes multe calamitates. ac miserie sed de omnibus liberauit eos dominus cum ad deū clamauerunt & tota mente redierunt· qa cor cōtritum & humiliatum non despicit diuina magestas Hec ut arbitramur comunia tibi nobisq; sunt & ī alchorano machumeteo magna ex pte continētur Verax igitur & tuo & nostro iudicio lex iudeorū uerax moyses & Dauid & Salamon & Isayas & ieremias & Ezechiel & daniel. ueraces omnes prophete domini uera iudeorū fides. qui ante xpm in lege manserunt. mendaces omnes gentes que coluerunt ydola. Notus ante xpm solū in iudea deus. nihil hic usq; cōtendimus. concedis hec nisi fallimur omnia. In hiis que sequūtur discordia erit. Sed nos in luce ambulamus. Neq; offendimus ad lapidem pedes nostros. & ne decetero tu quoq; offendas magnope cupimus. & ultro ne decipiaris lumen offerrimus. Tu creatura dei es & ouis eius

Sed errabunda extra caulas in alienis pascuis pro
cul ab ouili dñico letiferũ carpis cibum & pesti-
fera aleris herba. nos boni pastoris exemplo. qui
relictis nonaginta nouẽ ouibus in deserto. unam
que aberrauerat secutus est. te querimus. & in uiã
salutis optamus reducere. dolemus te uirum ex-
cellentẽ nobilitate maiorũ illustrẽ. gestarũ rerum
gloria clarum. imperio magno ꝓditũ. & pluribus
nature dotibus eminentẽ. non incedere in uiis do
mini non nosse mandata eius non esse in lege sua.
Compatimur tibi. & tuorũ subditorũ infelicitatẽ
deploramus. qui tecũ pereunt. nec te credimus li
benter errare cuius naturam bonam esse confidi-
mus. ignorantia ueri te retinet. Tui te parentes &
se ipsos per ignorantiam decepe cũ progentoribꝫ
laberis. Sed timẽda est scriptura que ait ignorans
ignorabitur. Quod si ceteris in rebus precipuã
curã. exacta diligentiã sũmũ studiũ adhibes ne ꝗs
fallat te circa religionẽ potentissime curandum ẽ
ne fallaris. in qua tanto cautiorem te esse oportet.
quãto in ea cum maiori periculo delinquitur. ce
terarum rerũ ignorãtia hec. que sunt tpalia ĩ hoc
ec ul o adimere potest religionis error alterius ui
te bona idest anime felicitatem eripit. qꝫ ne tibi ac
cidat si nobis aures & fidem prestiteris facile ad-
iumẽto erimus. Audiuisti ea que de ueteri testam
to diximus. Nunc de nouo agendum est inquo

plurimum discordamus. Audi que subiũgimus. Sic & tue legis tenebras odio habebis ut supamus & nostre legis lucem amabis. Duo in ueteri testamento uaticinia reperiunt. Quorũ alterũ illud est quia non auferetur sceptrũ de iuda neq; dux de femore eius donec ueniat qui mittendus est. siue ut Caldei dicũt Messias. Alterum est quod ait. Cum uenerit sanctus sãctorũ cessabit unctio uestra. hiis uaticiniis predictum est in aduẽtu xpi. Iudeos & regnum amissuros esse & sacerdotium sicut & factum est. regnum quod iudeorum fuerat ydumei acceperunt regnante namq; primo herode añpris filio genere ydumeo & alienigena. xpus ex Maria uirgine natus est dei filius. Verus deus. & uerus homo qui sacerdotiũ iudeorũ ad xpianos transtulit. Petro sibi successore dilecto. In quẽ põtificem maximi potestatẽ transfudit. Neq; ulterius apud iudeos pastoralis ouium cura permansit dicente dño ad petrũ. Pasce oues meas. Pastor ipse bonus & põtifex magnus Christus. Pastores deinceps & pontifices Christianos non iudeos esse constituit q̃uis petrus. & alii plures ex iudeis non amplius iudei sũmũ pontificiũ acceperunt. Atq; in hunc mundum iudeica cessauit unctio. & translatum ẽ sacerdotium. Quo facto & lex ipsa translata est dicente apostolo. qa translato sacerdotio necesse est ut legis esse translatio fiat. Deus igit̃ q multifariã

multisq modis olim patribus in prophetis locu
tus fuerat. nouissime per filiũ suũ quẽ constituit
heredẽ uniuersorũ. per quem fecit & secula. allo-
cutus homíes nouã legem edidit. Et noua dedit
precepta. quibus seruatis uitam merentur eternã
In tempore igitur q in altissimo trinitatis cõsilio
ab eterno fuerat diffinitum. regnante apud hebre
os herode imperante apud Romanos Augusto.
quiescẽte mundo· & aduentum domini mirabili
& ĩ audita prioribus seculis pace honorãte. Mis-
sus est Gabriel angelus de celo. qui marie felicem
conceptionem & sacratissimũ partũ annuntiaret.
Sed ante precursor natus Iohannes qui pẽitentiã
predicaret. & uiam domino prepararet. Concepit
uirgo de spiritu. ut predixerat angelus. & seruata
dignitate uirginitatis filiũ simul & dominũ pe-
perit. Natus est xp̃us & saluator octauo Kalendas
Ianuarias. & in ipsis Kalendis circũcisus est & iu
xta uocem euangelicã Ihesus appellatus quia salu
tem attulit humano generi. Plurima de infantia
saluatoris scripta sunt. nec dubium est quin oĩs
etas signis & miraculis plẽa fuerit. Sed ecclesie no
stre grauitas & acre iudiciũ. ea tãtum recipit que
certa sunt Apocripha pretermittit. Duodecimus
saluatoris annus memoriam habet. quia templũ ĩ
gressus cum legis doctoribus disputauit & aliq̃
ex parte splendorem sue diuinitatis ostendit. Sed

circa tricesimum annum fulgor ille plenus em-
cuit. Tunc enim baptizatus est a Iohanne. & Iohã
nem ipse baptizauit. & paterna uox audita est. Hic
est filius meus dilectus in quo mihi bene compla
cuit. Conuertit aquam in uinum. & in innumera-
bilibus coruscauit miraculis. Elegit sibi discipu
los quos uocãus apostulos. & circuiens regiõem
Et mentes hominum & corpora sanauit egrotan
tium. & faciens ipse que docebat toto triennio
predicauit euangelium per iudeam & uicinas pro
uincias beatissima uox eius intonuit. Que uita ho
minum esse deberet oñdit. & precepta tamẽ uete-
ra innouauit tñ noua prioribus utiliora instituit
abdita & obscura que erant in ueteri lege multa re
uelauit & obsconsos prophetarũ apperuit sensus
& que de se predicta fuerant palã exposuit miste
riũ sancte trinitatis oñdit. & unitatem in trinitate
monstrauit. docens. tũ patrẽ. tũ filiũ. tũ spiritũsan
ctum diuinis honoribus prosequendum. Et hos
tres unum esse deum. Predixit non modo mortẽ
suã. uerũ etiã genus mortis. & quod tertia die re-
surgeret. & ꝙ ascensurus in celũ rediturus esset in
in finẽ seculi iudicare uiuos & mortuos. Compre
hensus est sicut ipse uoluit. & traditus pilato pre
sidi qui eum neci daret. Testes in eum citati sunt
nec est inuẽta mortis causa. q̃a peccatum nõ fecit.
nec repertus est dolus in ore eius. Maximũ crimẽ

obiecerunt q̄a filium dei se fecit & regem dixit. & propter ueritatem occisus est. crucifixus atq; sepultus· & iuxta uerbum suum resurrexit a mortuis. & quadraginta diebus cum discipulis commoratus. cum eos confirmasset & corroborasset. atq; in orbem ire iusisset euāgeliū disseminaturos tandem uidētibus illis eleuatus est. Et nubes suscepit eum ab oculis eorū. Ascēdit ad celum & sedet ad dexterā dei p̄ris. & inde uēturus est iudicare uiuos & mortuos. & redditurus unicuiq; secūdum opa sua. Interea sp̄ussanctus ab eo missus oīa suggerit ecclesie. que necessaria sunt ad uitā eternā Hec nos xp̄iani firmiter credimus. Hec ē fides nr̄a q̄ cunctis gentibus predicamus. & impartiri omībus cupimus. Hec ab apostolis & eorū successoribus per fideles manus immutilata & incorrupta ad nos usq; delata sunt. Hec uos thurci & saraceni magna ex parte negatis. & si enī xp̄m ex uirgine natū. & sanctū uirū. & dei flatū. & prophetā magnū & mirabiliū operū effectorē. & adhuc uiuētem cōfitemini. deū tamē & dei filiū esse inficiamini. Nec sibi nec sancto spritui diuinitatem conceditis & trinitatem personarū in diuinis respuitis. & christi mortem deridetis. Quem translatum & alium sibi similem loco suo interfectum arbitramini. Nec eius aduentū ī extremo iudicio expectatis. & alia non pauca Christiane legis reicitis & plurima

creditisq; apud nostres risu digna uident̃. Et que non dimittemus intacta ad que nos credimus nõ solum ex noua lege. sed ex ueteri inuitamur. Vos machumeti & alchorano eius fidem tãtummodo adhibetis. & hominẽ mortuũ. sine conteste sine ratiõe. sine miraculis sequimini. nos uiuo credimus Viuit enim uestro testimonio xp̃us. Nos deo prestamus aures & signis & ratiõibus sacris ducimur testimoniis. quod si nos audies mõstrabimus breuiter nostre legis splendidam lucem & tue obscurã caliginem detegemus. Sed opus est piis & attẽtis auribus. quando fidei sublimitas attingitur. & magni dei panduntur archana. Sepe iocis & inanibus fabulis te presenrem adhibuisti. Et leuiores uidisti narrationes. Non est cur hec grauia contempnas aut ea nosse recuses. ex quibus tua pẽdet salus. Non est anima nobilis cui non insit ueritatis amor. non est homo qui nolit salns fieri. Audi ergo qui generosus es. audi que te saluare possunt Quid est inter Christianos thurcosq; controuersie. in quo simul contendimus. que discidii causa Sane non alius discordie fontes est. nisi quia circa diuinitatem non eadem sapimus de patre. de filio. spiritu sancto contendimus. Hoc est precipuum discidium quo sublato facile omnia contempnẽtur. Attingemus hec. & que sit ĩter nos de diuinitate dissensio lacius exponemus. Nos in deo tres

dicimus personas patrem & filiũ & spiritũsanctũ uos unã tantũ.quã nec patrẽ·nec filiũ dicitis.Sed deũ tantũmõ appellatis. & hũc unicũ esse dicitis creatorẽ celi & terre.& oĩm que in eis sunt nulla ẽ de trinitate contentio.non latent nos uerba moy si dicentis in exordio legis audi israbel dñs deus tuus unus est. Et rursus in lege scriptũ est. Ego sũ dñs deus tuus qui te eduxi de terra egypti nõ erũt tibi dii alii preter me. Et rursus ego sũ q sũ. Et si quesierint nomẽ meũ uade & dic eis qui est est misit me ad uos· & in cantico exodi dicit̃.Dñs oĩpotens nomẽ eius.que testĩonia unũ esse deũ & unũ dñm mãifeste declarant.& unã ptãtem & unã naturã.nom fatemur idẽ ꝙ uos hic amicicia ẽ atq; ꝯcordia·uobis unus deus ẽ. Nã deus nature dñs ptãtis nomẽ nobis est unus.Dicitis ꝓncipiũ oĩm rerũ esse deũ.Nos idẽ affirmamus in quo igit̃ dissentius.Multa sũt que de deo aliter xpiani dicũt aliter sarraceni seu turci.Vos deũ corpeũ dicitis dicitis nos incorpeũ.Vos fortuita esse que hic in terra gerũt̃ arbitrami.nec curare de hiis deũ.Nos gubernare eũ qui creauit oĩa nõ dubitamus uos deũ prẽm ĩ diuinitate negatis.Nos prẽm & filium cognoscimus uos spm̃ scm̃ ex diuina maiestate re icitis.nos põimus ueneramur.Mittamus alia hec aggrediamur ĩ q̊ plus põderis ẽ.nos xpm dei filiũ dicius uos negatis.Cur negatis sane.qa nec uxorẽ

habet deus ex qua filium procreare posset. Quod si uxor fuerit filiosq; genuerit· mūdus q unius im pio regit̃ implures diuisus dn̄os diu stare nō pos set ī unitate cōcordia ē. que seruat impia. in pluri tate discordia que maxīe regna subuertit. Sed qd tā rudis. tā uecors. tā demens xp̄ianus est q gene rare deū ex ꝯnubio & ꝑmixtiōe fēīe arbitret̃. Non sumus a deo hebetes xp̄iani. ut tm̄ nephas ad mit tamus Saracenis suaderi hoc posset qui deo & cor pus & caput & manus. & cetera membra cōcedūt Nos deū spm̄ esse asserimus. incorpeū īmortalem eternum. & incōprehensibilem. qui dum seipsum intelligit ī mente sua uerbum concipit quod nos filiū dei esse dicimus. Nec aliud est in deo seipsū nosse atq; ītelligere. q̄ deum esse. Nihil etenī in deo non deus. deum autem cuius est uerbū nomina mus p̄rem & processum ipsius uerbi generationē filii dicimus. Nec ueritas hec de uerbo dei apud xp̄ianos tantū illuxit. Gentiles phylosopi ante xp̄i aduentū eadem que nos asserimus nonnulli affir mauerūt. siqdē Platonici in suis libris apertisi me dixerunt. ꝙ in principio erat uerbxm & uerbum erat apud deū. & deus erat uerbū· hoc erat inp̄nci pio apud deū. oīa p ipsū facta sūt. & sine ipso factū est nihil. Et reliqua ferme oīa cōprobāt de uerbo dei. que Iohannes in euangelio suo tradit· usq; in carnationē uerbi. quem ignorarunt. quia nōdum

natus erat Christus. & alta legis misteria abscon
derat deus a sapientibus huius seculi que reuela
uit paruulis. quod igitur platonici uerbū dei no
minant. & deū esse dicunt. nos filiū uocamus ex
deo genitum & deū esse fatemur nec ruinā mūdi
ex filii generatōne timemus. quādo unus dūtaxat
filius est pater & filius unum sunt. una potestas
una uoluntas una maiestas. nec uerbum cōceptū
ab intellectu concipiente discordat. Obscura hec
uidebuntur at si uoles. presto erūt q lumē afferāt
& apretissima omnia reddant. Et tu solē hūc cor
peū cernis qui noctē abiens efficit rediens hic a se
ipso lucis producit radios. hec productio genera
tio quedā est in sole. & radii solis filii solis nō in
conuenieter uocant. que similitudo q̄uis multifa
rie est īepta. Nā solis plures sepe uidimus radios.
deo unicus est filius in eo tamen conuenit. qa una
est & solis & radiorū substātia. Et una est p̄ris &
filii diuinitas atq essētia. q̄uis cōpatio corpalium
rerū nulla satis cū diuinis quadrari potest. Sed ac
cipe testimonia. & qui ratione non capitis cede au
toritati. Vetus testamtū & iudeis. & xp̄ianis. & sa
racenis cōe est. Eructauit inquit Dauid ex psona
dei cor meū uerbū bonū hoc ē qd dei filiū dicit
& unigenitū p̄ris eterni nō ex carnali cōiugio. aut
hūano cōplexu. sz ex corde dei & ex ītellcū pductū
asserius & rursus filius meus es & ego hodie genui te.

Hodie dicit. quia deo nec heri preterit nec cras imminet. Sed hodie semper adest cui pñtia sũt omĩa. Iterum ante luciferum inquit. geui te ut ĩtelligas quia non loquitur de Salomone Dauid. Sed deus pater de filio deo. quia ante luciferũ nemo fuit. & in libro sapientie legimus. Sapiẽtiã que dei filius est dicentem. Nondum erant abissi. & ego iam concepta eram. ante montes & colles ego parturiebar. Nunq̃ enĩ pater sine filo fuit. nec sine patre filius & hoc quod in euãgelio inquit Iohannes. In principio erat uerbum & uerbum erat apud deum & deus erat uerbum. Que misteria profunda & alta cum non intelligeret Arrius nec Machumetes cõprehenderet. negare maluit ueritatem dei. q̃ suam ignorãtiam confiteri. & suas ineptias imprudẽter ingerere. q̃ aliorũ sapientiã humiliter discere. Stulta hec & damnosa pertinatia est deo enim & prophetis oportet credere. & si quid est cuius rationem non capimus debemus cum paulo dicere. o altitudo diuitiarum sciẽtie & sapiẽtie dei q̃ ĩconp̄hẽsibilia sũt iudicia eius & inuestigabiles uie eius. Fatentur iuriscõsulti. non o im que a maioribus suis instituta sunt. rõnem reddi posse. & tamen legi parendum esse quia non sine causa condita fuerit quãto minus archani dei licet agnoscere. Plurime sunt occulte cause ad q̃s nulla potuit curiositas hnim pueire sicut oculi noctue ad solẽ ita &

noster intuitus ad ea que sunt diuinitatis. Nō est ergo mirandū si neq; generationē filii neq; spūssancti ꝓcessionē. neq; trinitatē ī diuinitate ītellexit carnalis homo. uel Arrius. uel machumetes. Sed illud ī eis damnabile ac detestabile fuit q sacre scripture diuinisq; testimoniis nō acquieuerunt. Nā quid opus est argumētis ubi deus ipse loquitur De Pithagoricis traditum est quod in disputādo soliti erant dicere ipse ait. Ipse autē erat Pithagoras tanq̄ eius auctoritati nō liceret ad uersari quāto minus deo qui uerax est. & oīs homo mendax. Sed negabis hec esse dei que asserimus testimonio De hiis posterius asseremus nunc de spiritusācto agendum est. cui tua lex diuinos honores abrogat non est huiusmodi erroris machumetes inuentor Arrii & Nestorii. & Macedonii hec olim dementia fuit. quos sacra patrum concilia damnauerūt sed eorū uiros apud Egyptios. & Arabes aliq̄diu latuit. Et postremo auctore machumete. & mgr̄o eius sergio late diffusum est. Ne mouearis dum uera loquimur. Caue ne sequaris cecos. disce spiritū sanctū esse deū & terciā ī trinitate fore ꝑsonā. diximus paulo an̄ deū p̄rem dū se cognoscit uerbū cōcipe & filiū gignere. Nūc qd̄ seqt̄. Adicius cognitiōi ānexā eē appetitiuā q̄dā opatiōem cuiꝰ pn̄cipiū uolūtas ē īter opatōes uero q̄s uolūtas ꝓducit ꝓcipua ē amare ad hibe hic aures & mentē eri

ge in deo perfectam & absolutã fateri cognitiõem oportet. & amorem & modo cuius processus per appetitiuam operatõnem exprimitur. sicut & uerbi generatio per intellectiuam. & alia est operatio que intelligit. alia que appetit. Intellectiua ex his completur que sunt quodammodo in ipso intelligente. Nam sicut sensibilia in sensu. ita ĩtelligibilia in intellectu dicimus esse. appetitiua autem complementum accipit secundum quendam ordinem uel motum ad eas res. que obiciuntur appetitui. Et occultum quoddam principium sui motus habet. ea uero que principio feruntur arterico spiritus nomen acceperunt. nam & uentos spiritus dicimus & in scripturis procellarũ spiritus appellantur. quia non apparet afflationis spiritus initium. Respirationem etiam & arteriarũ motum ab intrinseco & occulto principio manantẽ uocamus spm̃ atq; hoc modo congruenti quadã similitudine. q̃ntũ diuina humanis uerbis indicari possũt diuinus ipse amor a patre filioq; ꝓcedẽs spritus dictus est. In nobis duplici ex causa ꝓcedit amor. aliqñ ex corporea & materiali natura. & is plerumq; immundus est & menti noxius. aliqñ ex ipsa proprietate spiritualis nature. cum bona intelligibilia & rationi conuenientia adamamus. Et hic purus ẽ amor & laudabilis & aĩe salutaris. In deo corpalis amor seu materialis locũ non hẽt.

Sed ille tantū reperit̃.q simplex est & nitidissimus
& purissimus & quē spritum sanctum appellamus
Nec nos ītellectuali & sancto amore quicq̄ prose=
quimur nisi quod intellectu cócipimus. Cóceptio
autem ut diximus que fit intellectu. uerbum est.
atq; ita necesse est amorem ex uerbo exoriri. Amat
enim deus quod de seipo intelligit idest uerbum
quod concipit intelligendo. Verbum autem dei
dicimus filium dei. qui & ipse patrem nouit & a=
mat. Atq; ita fit ut amor ipse cui sanctus spiritus
est nomen. ex patre filioq; procedit. Sitq; cum pr̄e
& filio pariter deus Nam sicut diuinum intellige
re essentie diuinitatis est. Ita & amare & sicut deus
se semper intelligit. ita & se semper amat. & omnia
amat. suam bonitatem dum amat. rursusq; sicut
dei filius qui est uerbum dei ī natura diuina sub
sistens. patri coeternus perfectus & unus deus est
Ita & spiritus sãctus deus ē patri. & filio coequa=
lis & coeternus. Et quia omne quod subsistit in
natura intelligibili. apud nos persona dicit̃. apud
Grecos ypostasis. Consequens est ut tres personas
in diuinitate ponamus. quia tres sunt subsistentes
pater. & uerbum. & spiritussanctus. Neq; personas
dicimus esse per essentiam diuersas. Sed p solas re
latóes distĩctas. que ex ꝓcessióe uerbi. & amoris ꝓ
ueniūt. Atq; ī hūc modū. xpiana religio diuinitus
illustrata. distĩctas tres psonas cõfiteur indiuinis

non tres deos sicut Machumetes falso opinatus est. Sed patrem. & filium. & spiritum sanctum esse ab eterno deum asserimus. Nec tamen ipsum pa trem qui filius est. Nec filium qui pater est. aut filius. Vna est enim patris & filii & spiritus sancti essentia. In qua non est aliud pater. aliud filius. ali ud spiritus sanctus. quis in personis alium patrē alium filium. alium spiritum sanctum diuina do cente auctoritate dicamus. Nec similitudo in hiis que creata sunt summe deest trinitatis. Inuisibilia dei sicut apostulus ait. Per ea que facta sunt intel lecta conspiciuntur. sempiterna quoq; uirtus eius ac diuinitas relucet quippe ī anima nostra & que dam diuine trinitatis ymago. Est enim anima no stra substantia quedam in corporea & ratione pre dita. Et actus quidem siue forma organici corpo ris. que dū corpus mouet & regit sui meminit. se ī telligit. & se diligit. qbus in rebus quedā apparet trinitas. memorie. ītelligentie & amoris. Tria hec ad seipsa referūt. qa nō est amor sine memoria. nec memoria sine notitia. Nā qs meminit aut amat qd nescit. In seperabilia sunt hec a semetipsis & tñ qd libet eorū & simul omnia una essentia sunt. & una uita in aīa uni. Differunt tñ quia mēoria non est ī telligētia uel uoluntas. nec intelligentia uoluntas siue amor. Quod si hec diligēter inspicias inuenies summe illius trinitatis atq; unitatis uestigium &

ymaginē quandā q̄uis imparem. Quicunq̧ enim sempiternā & incōmutabilem naturā. per memoriam reminiscitur. Intuetur per intelligentiā. amplectitur per dilectionem. profecto reperit i seipso sūme trinitatis ymaginē. non tñ oīno similem. sed qualemcūq̧. ita ut in similitudine magna inueniatur dissimilitudo. & si enim homo meminit intelligit & diligit non tamen memoria est. nec intelligentia nec dilectio. Sed sunt hec in eo & in una substantia non sicut accidentia in subiectis. que possunt ab esse sed substantialiter existūt in aīa & unus homo est qui habet hec tria. non ipē est hec tria. in simplici uero natura que deus ē. q̄uis unus sit deus. tres tamen persone sunt ut dictum est. & ipse deus est & tres psone. Sed illud satis ad rē nostram est quia tria hec. aliquo modo unum sunt. repit̄ & sub aliis noībus. & alio mō in nr̄a natura illius sūme & ineffabilis trinitatis ymago. Nā mēs & notitia eius & amor: tria quedā. mens enī nouit se. & amat se nec amare se potest nisi etiam nouerit se: duo quedam sunt mēs & notitia eius duo etiā sunt mens & amor eius. Cum se nouit mens & se amat. manet trinitas. scilicet mēs amor & notitia. Et hec tria q̄uis distincta inuicem sint unum tam̄ esse dicuntur quia in aīa substancialiter existūt. & ē ipsa mens q̄si parēs & notitia eius q̄si proles eius mēs enim cum se cognoscit notitiā sui gignit & ē

ſola parens ſue noticie. Tercius eſt amor. que de
ipſa mente & noticia procedit dum mens cognoſ
cens ſe. diligit ſe non enī poſſet ſe diligere niſi cog
noſceret. Amat enim placitā prolē. noticiam ſuam
Et ita amor quidam complexus eſt parentis & ꝓ
lis nec minor eſt amor. parente & prole id eſt mē
te & noticia. cum tantum ſe diligat mens quantū
ſe nouit & quanta eſt. Cōſiderat hec rationalis hō
& uidens tria in una eſſentia concurrere extendit
ſe ad contemplatiomem creatoris & intelligit uni
tatem intrinitate. & trinitatem in unitate. & unum
deum colit. unam eſſentiam & unum principium
ſicut & patriarche & prophete atq; apoſtoli tradi
derunt Sed audiamus tandem ipſos & diuine le
gis auctoritatem & teſtimonia ī mediū afferamus
ſine quibus omnis eſt una argumentatio. Deum
patrem omnes ſacre littere confitentur. & dei no
men. paternitatem ad omnia refert. Et ſi filium di
cimus nō poſſumus patrē negare de filio adducta
ſunt teſtimonia legis. ergo & pater oñſus ē ſicut &
ſaluator ayt. Philippe qui uidet me uidet & patrē
meum. nunc deſpiritu ſancto. quod cepimus pro
ſequendum eſt. Ingeneſi legimus quia ſpūs dñi fe
rebatur ſuper aquas. quis tūc dñs niſi deus fuit &
cuius ſpūs niſi dei. Et quō dei ſpūs niſi deus. deus
eſt quicquid dei eſt. nec aliud illi immixtū eſt ina
cōpoſitꝰ ē. ſimplex ē & purus deus. in Iob ſcriptū

est. Spiritus domini fecit me & spiraculũ oĩpotẽ-
tis dei uiuificauit me. dei sunt hec opera non hoĩs
quid facit hominẽ nisi deus. aut uiuificat hoĩem
nisi deus. Est igitur spũs dñi propter quod dictũ
est in psalmis. Spũs dñi repleuit orbem terrarum
& hoc quod continet oĩa. quis hic spũs nisi deus
cui celum sedes est & terra scabellũ pedibus eius
Et apud poetas deũ ire p omnes terras tractusq;
maris celumq; profundum traditum est. Et rur-
sus est ne dei sedes nisi terra. pontus & aer. & celũ.
& uirtus propter quod recte inquit Dauid q̊ ibo
a spũ tuo. ostendens nõ esse locũ in q̊ possit fugere
spm̃ dñi. q est ubiq; esse aũt ubiq;. implere & cõti-
nere mundũ. soli deo tributum est. deus igit̃ scũs
spũs est. qui hec peragit. & futura prenoscit. & p
dicit sicut scriptum ẽ. Responsũ accepit Simeon a
spũscõ quia non moreret̃ nisi uideret xp̃m dñm.
non est cur deũ negemus. q dei efficit opera. Non
igit̃ solus pater deus est. neq; solus filius. sed spũs
sanctus cum patre simul & filio deus est. quia nõ
aduersatur rationi trinitas personarum in uni-
te diuinitatis quemadmodum superius ostensum
est. Sed iam trinitatem ipsam ex sacris codicibus
demonstremus & moysen ante oẽs audiamus. cui
us hec sũt uerba ĩ capite libri quẽ genesim nostri
uocãt. In pncipio creauit deus celũ & terrã. terra
autẽ erat inanis & uacua & spiritus dñi ferebatur

super aquas tria cõmemorat. deũ. principiũ & spm̃
ideo in deo. prẽm intelligimus. ĩ prĩcipio filium. ĩ
spũ dñi. spm̃ scm̃. Et accipiatur hoc in loco. prin-
cipiũ. pro filio. sicut in psalmis de suo filio dicit
deus. Tecũ principiũ in die uirtutis tue in splen
doribus sanctorũ ex utero ante luciferũ genui te
Atq; ita in exordio nascentis mundi. trinitas ipsa
in diuinis personis adducitur. hic si placeret ĩter
seri posset de heloeñ. secundũ Ieronimum ad mar
cellũ. temptans dyabolus primos parentes ĩterpo
sito serpente. & suadens ut edant de ligno prohibi
to. Eritis inquit sicut dii. scientes bonum & malũ
quod proinde accipiendum. ac si diceret eritis si
cut diuine persone. quibus ignotum est nichil. &
cum eicit adam de paradiso. inquit dñs. Ecce adã
factus sicut unus ex nobis. quibus nobis pr̃i sci-
licet. & filio & spũi scõ. Sed manifestius eadem tri
nitas ostenditur cum dicitur. Faciamus hominẽ
ad ymaginẽ & similitudinẽ nr̃am. cũ ait faciamus
& nr̃am. plures personas inducit. cũ dicit ymagi-
nem. unitatem diuinitatis ostẽdit. nec solitarius ẽ
cum dicit faciamus. neq; alieno a se loquitur qui
nr̃am ayt. duo sũt pluralia uerba faciãus. & nr̃am
ut uideatur pater cum filio & spiritu sancto mis-
cere sermonem. quod non sono uocis sed intellec-
tu que singularia sunt. quia unus est deus & una
expressus ẽ. Dixerat creauit deus celum & terram

diuinitatis essentia.subiūgitur faciamus & nr̄am ut pluralitas in personis intelligatur. Idē & psal= mista canit regius dum ait. Verbo dn̄i celi firma ti sūt. & spiritu oris eius oīs uirtus eorum. Quid manifestius dici potuit in conditione celorū tres persone concurrunt. dn̄s uerbū. & spūs. dn̄s pr̄em exprimit. in uerbo filiū accepimus. spūs is est quē scm̄ uocamus. Et rursus propheta ut trinitatem personarū ī diuinitate cognoscas. ter deū prouo= cat in benedictione. Benedicat nos inqt deus deus nr̄ benedicat nos deus & metuāt eū uniuersi fines terre. Trina dei confessio trinitatē exprimit persōa rum & cum subditur metuant eum uniuersi fines terre untiasa peritur diuinitatis. ī p̄s quoq;. xliiii. multum expresse trinitatem īnuit cum dicit filio sedes tua deus in seculum seculi. & postea subdit propterea unxit te deus deus tuus. idest pr̄ & spi ritus scūs & cū sequit̄ p̄ participibus tuis miste= rium quoq; incarnationis aperit de quo suo loco prosequemur. ysayas in uisione sua clamantia ītro ducit Seraphin. sanctus. scūs. scūs dn̄s deus saba= oth. ter sanctus ad tres personas refertur. & semel dominus. & semel deus dicit̄. quia unus est dn̄s & unus est deus. Et rursus idē uates ex persona xp̄i loquitur. & dicit. dominus meus misit me & spi ritus eius. dominus meus inquit idest pater misit me. s. filium. & spiritus eius. qui est sanctus spiritus

Quis hic non intelligat trinitatem non latuit pro
phetas hoc misterium possent & alia plura hmôi
testimonia ex ueteri testamento afferri que trinita
tem plane ostendunt. planius tamen locutus est ĩ
euangelio dominus. Qui cum in orbem mitteret
discipulos Euntes inqt. Docete omnes gentes &
baptizate eos in noĩe patris. & filii. & spiritussãcti
Tres noĩauit personas. In noĩe dixit. non in nomi
nibus ut essentie unitatem in psonarũ trinitate mõ
straret. & Iohannes euãgelista. qui de pectore dñi
ueritatem hausit. In epistola sua inquit. Tres sũt
qui testimonium dant in celo. pater. uerbũ. & spi
ritussanctus. Et hii tres unum sũt. Et Apostolus
Paulus misit inquit spm̃ filii sui in corda nostra.
& alibi. Spũs eius q suscitauit Ihesum habitat in
nobis Et iterũ ex ipso inquit. & per ipsũ. & in ipso
sũt oĩa ipsi gloria ex ipso. dicit propter prẽm. & p
ipsum propter filiũ. ĩ ipso propter spm̃ sanctum
non dicit ex ipsis. aut per ipsos siue ĩ ipsis nec ipis
sed ipsi gloria inquit. ut trinitatem simul & unita-
tem cognosceremus. Atq; hiis testimoniis & auc-
toritatibus illuminata est de super. xpiana religio
Sũma enĩ fidutia confitetur. & predicat unũ deũ
esse. q est causa causarũ principiũ & finis oĩm rerũ
& oĩs auctor creature. & summũ bonum. & nihil-
ominus tres psonas in deo recognoscit. & trinitatẽ
in unitate ueneratur. Cui qui aduersatur salutis ex

pertem se reddet & ambulat in tenebris & ueritas non est in eo. Tu uero si sapias de tenebris emerges & candida luce perfusus sacratissimam trinitatem. & cognoscendo coles. & colendo cognosces. Nec aduersaberis sacro sancto euangelio. in quo legitur uerbum caro factum est. Negat tuus legifer incarnationem uerbi. Nam cur inquit factus est deus homo & in ligno crucis passus. qui alio modo genus humanum redimere poterat. Negat tua lex Christi necem & alium suo loco interfectum existimat. nec deum incarnatum cognoscit. neque crucifixum aut mortuum. Nos utrumque predicamus quia factus est homo deus & passus est. & propter salutem hominis hec facta esse testamur. Ait enim de seipso dominus. Venit filius hominis saluare quod perierat. Constabat primi parentis erratu omnes homines culpa teneri. Clausa erat paradisi porta nec mortalibus patebat in celum aditus. Dicebat summam dei bonitatem hominem. qui ceciderat reparare. nec miserum esse perpetuo sinere. qui ad beatitudinem perfruendam creatus fuerat. Sed obstabat iusticia dei que pro peccato satisfactionem exigebat Dignus erat infinita pena. qui magestatem offenderat infinitam. Nec homo tanti erat ut infinitam posset redimere culpam. Stabat hinc diuina iusticia ultionem petens. Illinc diuina bonitas miserendum esse contendens. Audienda fuit utraque uox

quia uniuerse uie domini misericordia & ueritas quare & si poterat deus aliter humane imbecillitati consulere. est enim omnipotens. Hic tamen conuenietissimus fuit modus quē eligit. ut assumpta humana natura. ipse penas solueret. Factus est hō deus ut homo fieret deus. ueritas de terra orta est & iusticia de celo prospexit. coniuncta est humanitas diuinitati ut acciperet de plenitudine bonitatis. quod sue defectum suppleret infirmitatis Fuit hic modus saluandi humani generis diuine bonitati conueniēs. Satisfactum est iusticie simul & misericordie. Satisfactum est amori & odio. Placuit hoc diuine potētie. que omnem defectū nrm̄ sua uirtute superat. Placuit & sapientie. que nihil frustra nihil nō decreuerit. ac cōuenientissime facit Et licet necessitate absoluta. qua necessarium dicimus sine q̄ aliud esse non pōt incarnatio uerbi necessaria nō fuit tn̄ eo mō quo necessariū accipitur id quo conuenientius & congruentius peruenit̄. ad finē dicere non pudet ad repationē hoīs incarnationem filii dei necessariā fuisse. Ego sum deus ego sum dominus & non est absq; me saluator ex persona xpi inquit ysayas. quia nō poterat homo saluare seipsū. & necessarium fuit ut homo fieret deus. & deus homo saluaret hominē ꝓpter quod pulcherime & ad ꝓpositū aptissime inquit ex nr̄is ꝓfessoribus unus ī hūc modū de misterio

diuine incarnationis. Suscipitur a maiestate humi litas. a uirtute infirmitas. ab eternitate mortalitas. & ad dependendum conditionis nature debitum natura inuiolabilis est unita passibili. deusq; uerus & homo uerus in unitate temperatur. ut quod nostris remediis congruebat unus atq; idem hominũ deiq; mediator. & mori ex uno & resurgere posset ex altero. nisi enim esset uerus deus nõ afferret remedium. nisi esset uerus homo. non preberet exemplum. Intelligis q̃ conuenienter filius dei carnẽ assumpserit ut deus. & mortem obierit ut homo. Sed queris testimonia antique legis. nõ negabimꝰ presto sunt. Ecce inquit ysaias uirgo concipiet & pariet filium & uocabitur nomẽ eius emanuel qđ interpretatur nobiscũ deus. Quomodo nobiscũ deus . nisi Quia uerbum Caro factum est & habitauit in nobis. et iterũ eiusdẽ prophete uerba sũt Puer natus est nobis. & filius datus est nobis. cuius imperium super humerũ eius. & uocabitur nomen eius admirabilie. consiliarius. deus fortis. pater futuri seculi. princeps pacis. An non sit misterium incarnationis plane ostenditur. & que tũc futura erant tanq̃ preterita manifestantur. Puer inq̄t natus est nobis quia natus est humana paruitate. & datus est filius quemadmodum Iohanes ayt. quia sicut deus dilexit mundum. ut filium suum daret unigenitum. datus est Christus ex diuinita

te.natus ex humanitate.natus ex uirgine.cuius im
perium super humerum eius quod est imperium
Christi.nisi lignum crucis in quo pependit mũdũ
uicit.aereas potestates debellauit & subacto triun
phatoq; dyabolo regnum suum potenter intrauit
oportuit enĩ christum pati & sic intrare in gluiriã
suam ut inquit in euangelio luce.Imperium igi
super humerum eius fuit.quia crucem suã suis ge
stauit humeris q̃uis in eo fatigato.Simon cirene
angariatus sic eam tollere dicitur admirabilis ,p
pter signa.& prodigia que fecit.lumen cecis audi
tum surdis.claudis ambulationẽ.debilibus for
titudinẽ.& mortuis uitã restituens.consiliarius ap
pellatur propter euangelica consilia. que adiecit
antique legi.deus asseritur ne putares purũ hoĩem
natum.Nam deus humane nature coniunctus est
Fortis quia spoliauit infernum.Et portas ereas cõ
fregit & fectos ferreos dissipauit.Pater futuri secu
li.quia celum aperuit electis & regnum homini p̃
parauit eternum.Post hãc uitã in celesti.Iherusalẽ
princeps pacis. quia nato Christo clausum est ap
ud romanos templum. Iam & mira pax est orta.
& gloria in excelsis deo cantauerunt angeli. Et in
terra pax hominibus bone uolũtatis. Vnde dicit
& alio loco idem.Isaias incarnationẽ uerbi dicens
dominus enĩ iudex noster dominus legifer noster
dñs rex noster ipse ueniet.& saluabit nos q pinde

accipiendum est. ac si dicat carnẽ accipiet. & mor
tem ꝓ nobis subibit. & rursus. uere tu es deus ab
sconditus. deus israbel saluator. absconditus inqt
quia in carne latuit saluator israbel. quia sua morte
nostram mortem redemit. Et ne putes temporalẽ
esse salutem saluationis. genus addidit israbel. sal=
uatus est inquit in domino in uirtute domini. &
subdit. salute eterna. quã consecuti sũt omnes qui
ex israbel Christo crediderunt. Apertissimum te=
stimonium est ysaie. Sed audi Ieremiam sua sunt
hec uerba Ecce dies uenient dixit dominus & sus=
citabo germen iustum ex semine Dauid. & regna
bit rex & sapiens erit & faciet iudiciũ & in diebus
illis saluabitur iuda & habitauit israbel confiden
ter. & hoc est nomen quod uocabunt eum deus
iustus. considera uerba. & attende misteria. Suscita
bo inquit germen iustum id est Christum sanctũ
& iustum ex semine dauid secundum carnẽ. quia
ex prosapia regia & de sanguine Dauid Maria ma=
ter domini nata est & regnabit rex. Quõ regnabit.
Sane queadmodum ipse apud Matheum in euan
gelio dicit. Data est mihi omnis potestas in celo &
in terra. quod ẽ regẽ esse. & sapiẽs erit ayt sapientia
scilicet creata que hominis est. & increata que dei
est & que est ante secula. & faciet iudicium discre
tionis scilicet & discussionis. Nunc discretionis
dum eligit ex mortalibus quos uult. & alios suo

arbitrio dimitit. & in fine seculi discussionis quã-
do reddet unicuiq; secundum opera sua. In dieb9
illis saluabitur iuda idest. Quicunq; crediderit &
baptizatus fuerit saluus erit & habitabit israhel
confidenter in statu ecclesie triunphantis & hoc ẽ
nomen quod uocabunt eum deus iustus. ut scias
quia xp̃us ex semine dauid nat9 est nõ solũ homo
sed etiam deus est. nec alteri q̃ xp̃o hec uerba cõue
nire possũt. Accedat & alius propheta baruth no
mine· Quid ille ayt! Hic est inquit deus noster &
excitabitur alius aduersus eũ. Hic adinuenit oẽm
uiam discipline & tradidit illam Iacob puero suo
& israbel dilecto suo. post hec in terris uisus est
& cum hominibus conuersatus ẽ. doceret hec oĩa
incarnationem uerbi & hominẽ factũ. dei filium
manifestant. Nunc de morte audi & eos contemp
nito qui xp̃m uolunt esse translatum & nondum
mortuum· Sed in credibili clementia citra diem
supremũ iudicii cũ omnibus angelis interficiẽdũ
putant. O nefandã audaciã & stulticiã aliis in au-
ditam dimittimus angelos quorũ substãtia incor
porea est & immortalis. xp̃m interfectũ negant. &
aiunt interficiendum. ac dauid ex p̃sona xp̃i. que
non rapui tunc inquit exsoluebam. quia non pec
cauit & penas dedit. & pro alieno delicto mortem
subiit. Quod manifestius ysaias oñdit dicẽs. Vere
languores nostros ip̃e tulit. & dolores nostros ip̃e

portauit. Ipse uulneratꝰ ē ꝓpter iniquitates nr̄as attritus est propter scellera nostria. dsciplinā pa-
cis nostre super eum. Et liuore eius sanati sumus omnes enim nos q̄si oues errauimus. & unusq̄sq; ī uia sua declinauit. & deus posuit super eum iniq tatem. idest penā pro iniquitatibus expiandis om nium nostrum. & subditur. oblatus est. quia ipse uoluit & non aperuit os suū. & paulo post tradi-
dit in mortē aīam suā. & cū scelleratis deputatus est ipse multorū peccata tulit. & pro transgressiōi bus rogauit. Si uidisset propheta passionē xp̄i uix potuisset apertius loqui. Nec Ieremias tacuit tor menta dn̄i qui eū in ligno crucis. ita loquentē in-
ducit. O uos oēs q transitis per uiam attendite & uidete si est dolor sicut dolor meus. Et ipse salua tor de se ayt. Ecce ascendimus ierosolimā. & filiꝰ hominis tradetur principibus sacerdotum & scri bis. & condempnabunt eum morte & tradēt eum gentibus ad illudendū & flagellandum & cruci-
figendum. & tercia die resurget. & iterum alibi. Si cut Moyses exaltauit serpentem ī deserto ita exal-
tari oportet filium hominis. Vt omnis qui credit in eum nō pereat sed habeat uitam eternam. Et ne de morte dubites. Scribit euāgelista cum accepis set Ihesus acetum dixit consumatum est. & incli nato capite emisit spiritum. Prophete Christum moriturum. & a mortuis surrecturum p̄dixerūt.

euangeliste & obiisse in cruce & sepultum resurre
xisse tertia die affirmant certa res est nichil ambi-
guitatis habet ueritati omnia consonant resurre-
xit dominus. Ascendit ad celum & uenturus est
iterũ. & faciat iudicium in fine seculi. Tua lex hec
non recipit quia non sapit de Christo. que sapere
oportet. Cuius alterum aduentum nõ solum eue
geliũ sed antiqui etiã uates oñdant sicut paulo añ
de Ieremia diximus. Cõtestis eius est Daniel dicẽs
Ecce in nubibus celi quasi filius hominis uenie-
bat & usq; ad antiquũ dierũ peruenit & sequitur
& dedit ei ptãtem & honorẽ. & regnum & omnis
populi tribus & lingue seruient ei. Quibus uerbis
uiri doctores iudicium Christi facile inueniunt ĩ
fine mundi. & ipse xp̃us de seipso loquitur. Dico
uobis quod uos qui secuti estis me in regenerati
one cũ sederit filius hoĩs in sede magestatis sue. se
debitis & uos iudicantes duodecim tribus israel
Et in actibus apostolorũ legimus. constitutũ esse
xp̃m a deo patre uiuorũ & mortuorũ iudicẽ. hec
nos de deo sẽtimus. hec & firmiter credimus. hec
salubriter predicamus eternã uitã ꝓmittentes oĩ
bus qui xp̃o credũt. & in trinitatis noĩe baptizati
opera faciunt euangelio digna. Queris que sit ista
uita eterna. Quid agat illic homo qua uoluptate
letetur. & quã beatitudinem assequatur Responde
mus cum euangelio Iohannis. Hec est uita eterna

ut cognoſcant te uerū deum & quē miſiſti Iheſū
chriſtū. ſūma ibi felicitas erit. uidere deum in ſua
natura. & eius perfrui bonitate gaudiū noſtre mē
tis erit hac ſaciabimur hac implebimur hinc ſum
ma felicitas erit habere deo. & deū cognoſcere ui-
demus enī nunc per ſpeculum ut ayt apoſtolus.
tūc facie ad faciem & in iubilo teſte Iob. In facie
dñi uidebimus lumē & ſaciabimur cum apparu-
erit gloria eius & erimus ſibi ſimiles ſicut ayt Io-
hannes nec oculꝰ uidit. inquit yſaias. nec auris au
diuit nec in cor hominis aſcendit. que ꝓmiſit do
minus diligentibus ſe. Et apoſtolus nō eſſe cōdig
nas paſſiōes huius ſeculi dicit ad futurā gloriam
que reuelabitur in nobis. Tua lex ī alia uita flūina
lactis. & mellis & uini promittit & cibaria ðlicata
& uxores multas & concubinas & uirginū coitꝰ
& angelorum in turpibus obſequiis miniſteria &
quicquid caro depoſcit. bouis hec paradiſus. & aſi
ni pocius ꝗ̄ hominis eſt. Nam quis mortalis eſt
hominis habēs faciem qui per omnem uitam ſuā
corpori ſeruiat quis non aliquando in mentis ſe-
ceſſum abit quis non paſcit intellectum aliquan-
do & a ſenſibus recedit ſpeculando. An nō eſt ho
noris & glorie uoluptas. Multo iocundior & diu
turnior quā ueneris. An non dulcior eſt bene acte
uite laus. quā cibus ipſe uel potus. Bibit ſapiens.
atqꝫ edit ut uiuat. Tua lex ideo uitam appetēdam

homini existimat ut edat & bibat. sicut in hoc se-
culo carneus fuit legifer tuus. ita & in futuro car
ni studendum putauit. neq; curauit saciare mentē
cui omne studium fuit implere uentrē. atq; ī ea re
summum bonum esse putauit. quod neq; gentiles
phylosophi preter paucos admisissent. inter quos
summa fuit de sūpmo bono dissentio. Alii in do-
loris preuaricatione felicitatē posuerunt ut dido
nius. Alii in honestate uoluptati cōiuncta ut cali
pho & sinomachus. Alii in scia ut erilus. Alii in
sola uirtute atq; honestate ut zenō & Stoyci. Alii ī
bonis aī & corporis & fortune. ut Aris. & pypate
tici. Soli Arristippus & Epicurus & eorum scola
summum bonū in uoluptate locauerunt atq; hiis
tua lex conformis est qui fex oīm phylosophorū
& fetidum cenum fuere. Nec tamen illi in eo erro
re fuerūt ut hanc felicitatē in altero seculo expec
tarunt. quibus future uite spes nulla fuit morta
lem animam existimātium. Nostri phylosophi sū
mum bonum nec in terra nec in sensu. sed ī celo &
in deo querendum censent. & eo saciandam mētē
existimant. Et natura instituit nos & celum aspici
entes uotis omnibus aspiremus sicut est illud po
eticum. Os omnium sublime dedit celumq; uide
re iussit. & erectos ad sidera tollere uultus. Quis
nescit finem hiis prestare que sunt ad finem omnia
hec corporea oblectamenta eo reperta sunt ut

ſpes hominis cõſeruari & in ſuum finem qui eſt deus per hec adduci poſſet. Quis.aut ederet .au biberet.aut procreandis liberis operam daret niſ eſſet in hiis aliqua delectatio.ad hec non eſt finis hominis.qui ad deum factus eſt.Et niſi ad deum ueniat nunquam quieſcit.Nec per carnales delectationes ad deum ipſum peruenitur. Sedquanto hiis magis immerſus eſt homo. tanto eſt ab ipſo deo remotior. Qui aliquando eo beatior exiſtit. quanto angelice diuineꝗ nature magis. ac magis adheret. nec curat carnalia deſideria. qui bonis fruitur ſpritualibus ſicut ignis & aqua ſimul eſſe non poſſunt ſic delicie ſpiritales carnalibus non coherent trahunt ille ad ſe humanam naturam & totam in ſe rapiunt nec ſentire ſinunt.que caro appetit.Guſtato ſpiritu decipit omnis caro ut inqt unus ex noſtris. Tua lex in paradiſo uoluptates admittit quas nec Solon nec Litingus permiſit ĩ terra. Qδ feditates de cibo & potu & aliis uoluptatibus oriuntur. quas in paradiſo nephas fuerit nominare.Aut enim gignerentur ſine fine homines.& implerent omnia nunquã morituri.aut fruſtra eſſet permixtio maris & femine ſine fructu.que etiam in hoc mũdo dampnatur.Dicis qd ergo feminis opus eſt ſi non eſt coitus.Dicimus & nos. quid opus eſt coitu ſi non eſt generatio. Propter uoluptatem dices ad hec feda uoluptas

est & indigna. que paradisum non ingreditur. Nã quomõ illic permissa erit hec turpitudo que hic tanq̃ obscena ꝓhibet̃. & tantũ ꝓpter sobolem· aut euitandi maioris mali causa pmittit̃ ypocrates di iuine uir scientie uenereũ coitũ partũ esse q̃ndam morbi teterrimi existimabat. quẽ nr̃i comicralem dixerũt. Quis igit̃ habẽs aliquid humani pudoris ac ut uerbis cuiusdã gentilis utãur uoluptatibus istis duabus coeundi atq; comedendi. que homini cũ sue atq; cũ asino cõmunes sunt gratulet̃. Non sunt hec que pia mens in celo requirat. Dicis iterũ nõ erit plena felicitas in paradiso si aliquod defu erit oblectamẽti. genus ergo existimas cum uariis rebus oblectent̃ hoĩes. saltatiõe. uenatiõe. piscatiõe ludo. lucro. cantu. cibo. potu. uenere. & aliis q̃plu ribus eadẽ oĩa in paradiso tuo requires. & cum uir gilio dices. Que gratia curruum. amorumq; fuit uiuisq; cura intẽtes. pascere equos. eadem sequitur tellure repostos. Vana hec phylosophia est. quam nulla unq̃ ciuitas bene instituta recepit. Nos ut di ximus mentis gaudia & spirituales delicias queri mus· Beatitudo nostra quam expectamus in alte- ra uita est ipsa dei uisio qua nihil optabilius inue niri põt uidebit ei beatꝰ aĩmus & que sũt ĩ celo & que sub celo. qd erit quod eius aspectũ fugiat qui uidebit uidentẽ omnia. que nunc uidẽtur obsura de deo. de trinitate. de incarnatione uerbi. de pro

cessione sancti spūs. de sacramtis eccie. de ceteris ar
chanis. tunc aperta erunt. & māifesta. nullū deerit
oblectamentū. nihil requiret ultra plenus aīus. Nā
quid pleno opus est? nihil illi deest qui nihil cu-
pit. desideria nostra implebit optimus ac maxīus
deus ī quo oīa bona insūt. nec ullū cupiditatibus
nostris relinquet locū. erit deus oīa in oībus. qui
sine fine uidebitur. sine fine amabitur. sine defatiga
tione laudabitur. que līgua dicere. uel quis intel-
lectus capere sufficit illius supne ciuitatis quāta
sint gaudia angelorū choris īteresse cū beatissimis
spiritibus glorie conditoris assistere presentē dei
uultū cernere. Incircūscriptū lumē uidere. nullo
mortis metu affici. incorruptiōis ppetue munere
letari. Neq; illic beatitudo humani corporis ī epu
lis erit. aut in uino aut in coitu. ex redundātia bea
titudinis aīe glorificabit̄ corpus ipm. & similitu-
dinē eius induet. Fulgebit tanq̄ sol in conspectu
dei tenuitati eius nulla resistet materia. leuitas &
agilitas infinita spacia in ictu oculi pmeabit. nihil
erit q̊ amplius ledi posset. inuiolabile erit. & impas
sibile more aīe. & ita totus hō exultabit & dicet cū
ppheta. Cor meū & caro mea exultauerūt in deū
uiuū. nec frustra erit dr̄ia sexū. aut artus reliq. sup
fluent. resurgent uiri & feīe integris mēbris. & nō
solū inspecie sed ī ipso indiuiduo humāe nature
perfectio reintegrabit̄. nec tamē animales opatiōes

aderũt. nec ɔmixcio maris & feie. qa cessabit tã ꝓ-
pter quã fuerat introducta. Erit enĩ cõpleta mul
titudo hoĩm a deo prefinita. nec ullus erit carna-
lis appetitus nec pulsabit temptatio inimici. nõ pa
tebit insidie locus cũ peruentũ fuerit ad triũphũ
Pax ibi inconcussa. & qes & sũma cõcordia uige
bit. uides inter tuã & nr̃am beatitudinẽ quantũ in
terest. nr̃a felicitas nobiliori hoĩs parti. id est aĩe re
spondet tua uiliori. id est corpori nr̃a mentalis est
tua carnalis nostra fulgẽs & nitida. tua obscura &
fetida. nr̃a cũ angelis ipso deo cõis ẽ tua cũ suibus
& aliis pecoribus. nr̃am docti oẽs laudant. tuã ui
tupant. nr̃a celo digna est. tua etiã in terra rephen-
ditur. Sed dices in sacris etiã codicibus conuiuia
repiri. que futura uidenẽ in celesti iherusalẽ. potu
ciboq; plena. Inquit eĩ ysaias. Faciet dominus exer
cituum omnibus populis in monte hoc cõuiuiũ
pinguiũ. Et in sapientia legimus. Miscuit uinũ &
posuit mẽsã. Et iterũ uenite & comedite panẽ meũ
& bibite uinũ. qđ miscui uobis. Et ĩ ecclesiastico
Cibauit illũ deus pane uite & intellectus & aqua
sapientie potauit illũ. Et dominus apud lucã. ego
inquit dispono uobis sicut disposuit mihi pater
meus. ut edatis & bibatis super mensam meam in
regno meo. Omnia hec & hiis similia spiritualem
habent intelligentiã. quia de mensa ipsa sapiẽtie nõ
corporalis uel cibus. uel potus assumitur sed mẽ-

talis que suauissimus est ac mundissimus. & hic ē que nos expectamus in futuro seculo. Tanta ē igitur nr̄a dignior q̄ tua felicitas. quāto nobilior. & diuine beatitudini ꝓpinquior. Sed attingamus nōnullas alias tue legis ineptias que tū sacris lr̄is aduersant̄ tū phylosophicas rationes excludūt. dicit legifer tuus q꜄ tetigit eū deus manu sua inter humeros & usq꜄ ad medullam dorsi eius penetrauit frigus qđ per inde est ac si corporeū esse deum affirmet. quia tactus non est nisi per corpus. Nos incorporeū dicimus deū. Ayt enī ysaias ex ore dei. Celū & terram ego implebo. qđ non posset fieri si corporeus esset & propterea dicit ī psalmis dauid. spūs dn̄i repleuit orbem terrarū. Spiritus inquit dn̄i nō corpus domini. Et Iohannes in euāgelio Spiritus est deus Phylosophi deū purū actū dicūt esse principium omniū rerū. nature omino simplicis. & eterne. q꜄ si corporeus esset. esset compositus ex elementis. aut alia materia. & posterior suis ptibus. neq꜄ simplex. neq꜄ pur꜆. neq꜄ origo rerū. Et creaturas hēret seipo excellentiores angelos. s. nobiliora sunt enim spiritualia quam corporea. quod est opiari absurdum ne dicamuos asserere. Nec simul stare potest ut causa causarum sit deus sicut phylosophi uolūt. & recte uolunt & compositus inueniatur. esset enim ab alio compositus & illū nos potius diceremus deū. qui cōposuisset. nō est igitur corporeus deus.

quia compositus non est. Nec mouemur quia in sacris litteris. & caput & manus. & pedes. & oculi. & digiti. & cor. & uterus. & hmōi attribuant̄ deo utit̄ ei sp̄us scūs qui loquit̄ in scripturis uocabulis. que sunt in usu per similitudinē quandā sicut dicit Ezechiel ex persona dei. Ego uisionē multiplicaui eis & in manibus prophetarū assimulatus sum eis. Est enī naturale homini per sensibilia ad intelligibilia peruenire. Et oīs nostra congnicio a sensu capit exordiū. Atq; idcirco spiritualia nobis in sacris codicibus sub metaphora corporalium exhibentur. Atq; ita fit ut etiā rudes aliquid capiant. qui alioquī essent diuine sapientie minus ydonei auditores. Dixit preterea tuus machumetes oīum peccatorū causam esse deū. Et exclamans. hiis uerbis utitur. O deus quibus uis bonam quibus uis malā uiā prebes. Nos mortale peccatū auersionem. q̄ndā esse dicimus ab ultimo fine. nec possibile censemus deum qui ultimus finis est uoluntatē cuiuspiā a se auertere esset ei sibiipsi cōtrarius & si deus oīa diligit. quecūq; fecit ut est illud sapientie. diligis oīa que sunt. & nihil odisti eorū que fecisti quō cōsentaneū ē. ut peccati cā sit ipse deus Cui dixit in psalmis dauid. Odisti oēs qui operantur iniquitatem. Et in ecclesiastico legimus omne detrimentum erroris odit deus. Contraria sunt amor & odium. Audi ulterius intollerabilem tue

legis errorē. Si nobis iq̄t aduersa incumbunt. ſcu buerūt & ceteris. Sūt enim isti dies casus atq̃ fortune. negat diuinā prouidentiam curare mortalia Nos de diuina sapientia dicimus q̄ attingit a fine usq̃ ad finē fortiter. & dispōit omnia suauiter. nec summe dei bonitati cōuenit ea negligere que creauit propter quod inquit apud matheū dn̄s. oīs capilli capitis uestri numerati sunt. Addit mahumetes angelos creatos ex flama ignis. & peccare & mortuos esse. Nos cū propheta dicimus q̄ deus fecit angelos suos spiritus. & creauit eos ex nihilo & philosophos nobiscū sentientes hēmus. qui oēs angelos quos uocant intelligentias incorporeas esse dixerunt. nec peccatū in angelis reperiri posse censemus. Qui deū in essentia uidentē oīa uident. & oīa intelligunt ad suā perfectionē necessaria. nec est in eis ignorantia peccati mater. Nec subiectam corruptioni naturam angelicam arbitramur in q̄ non est materia que separari possit a forma. sed ipa forma per se subsistit incorruptibilis & immortalis. originis p̄clari & excellenti ingenii uiri sicut multa extant preclarissima opera. ita & nonnulli errores peruersissimi repiriuntur. inter quos unus ille est qui demones per dei misericordiā liberandos esse aliq̄n a penis asserit. hunc secutus est mahumetes qui saluandos p alcoranū malos angelos affirmat nos cum ysaya de oibus dampnatis sic ue

hoībus siue angelis unā sententiā habemus q̄ uer-
mis eorū nō morietᷣ. & ignis eorū nō extīguetᷣ. Et
saluator in euangelio damnatis in ultimo iudicio
ignem eternū repromitit dyabolo & angelis eius
preparatū. Quid q̄ tuus legifer aīam humanā por-
tionē asserit aīe dei. sic nōnulli phylosophi palam
tradiderunt & manichei secuti sunt. Nos humanā
aīam ad ymaginē & similitudinē dei factā dicimꝰ
sicut scriptū est in genesi. Faciamus hoīe ad yma-
ginē & similitudinē nostrā. qđ de aīa dictū est nō
de corpore. qđ si aīa hoīs portō esset dei. esset utiq̄
deus. nec esset homo nō deus. quod dicere stultis-
simū est. Cū manifestū sit labi hoīs aīam a bonita-
te in maliciam. a ueritate in errorē. a gaudio in tri-
sticiam. a spe in desperationē. qđ est a dei substātia
penitus alienū. Nec illud uerū est quod ī urā lege
traditᷣ. aīas hoīm ex materia productas esse omnes
Asserūt enī phylosophi ab extrinseco esse hoī intel-
lectū. Sed q̄ in nato. fit spūs uite iussu dei. Et theo-
logi rationales aīas oēs ex nihilo creatas dicunt. &
Adam cū factā uidisset feīam. hoc os inqt de ossi-
bus meis. & caro de carne mea nō dixit aīa de anīa
Et ꝓpheta in psalmis canit. Qui finxit singillatim
corda eorū. Ponitᷣ enī cor pro aīa quia sedes eius ī
eo est. Et deus sibi aīarū productiōem reseruauit
ꝓpter earū dignitatē. qui p ysaiā ait. Omnē flatu m
ego feci quod intelligitur de flatu spūali. qui est ra-

tionalis aīa. Preterimus q̄ celū ex fumo fc̄tm̄ dici tis. qđ si uerū esset corruptioni subiaceret. Preteri mus q̄ solē & lunam eq̄les ab initio uirtutis & lu minis tuus ꝓpheta testat̄. Nos dicimus celū ex ni hilo creatū & duo luminaria magna fecisse deū ab ab inicio. luminare maius ut preesset diei. & lumi nare minus ut preesset nocti. Ad illud transimus qđ ī ur̄a lege dulcissimū & salub errimū esse puta tis· Vxores multas ducere. quod si deo placuisset creato hoī ab inicio nō unā tm̄ sociā prebuiss3 sed plurimas. nec dixit deus relinquet homo patrem & mr̄em & adherebit uxoribus suis. sed uxori sue dixit. Nec amicicia inter uirū & uxorem uera esse pōt ubi non ē eq̄litas. Cū uir pluribus misceatur mulier uero uni tm̄ abereat. cuius ē in alias plures distractus amor. Nec ꝓpterea numerus hoīm au geť. qa plures uni nubāt feīe. nā totidē uiri priuati cōiugio sine prole decedunt. & ꝑserti cū mulieres numero pauciores existāt. Iniq̄ insup res uideť & naturali aduersa libertate unius urbis ciuiū alios multiplici mr̄imonio uti. Alios in solitudine de gere. Nec ꝓpterea laudāda cōsuetudo q̄ in ueteri lege plerosq̄ scōs uiros pluribus uxoribus fuisse cōiunctos legimus. qa non id ex lege aut ex uolu ptate fecerūt. sed diuina q̄dā dispensatione. Et ad sobolē ꝓcreandā. que cresceret in cultu dei. Tace mus de diuortio quod ꝑmittiť apud uos contra

legē euāgelicā & de adulterio & fornicatōe & aliis sceleribus. que licet antiq̄ lex detestet̄. & noua ꝓrsus abbominet̄ apud uos tñ cōcessa uident̄. Non ē qꝛ oia tue legis errata percurramus. qñ neqꝫ nobis scribēdi. neqꝫ tibi legēdi satis est ocii. Et tuipse ꝓ tuo īgenio multa ītelligis adeo stulta esse. ut nulla possēt rōe defēdi. Tota de deo qō ē hic oīa referunt̄. totū ī hoc consistit ut xp̄m Ihesū deū esse credamus q̊ cōcesso necesse ē eius legi obedire & eiuſ uerbis credere. qui uerax ē & mētiri non pōt. In eius lege trinitatē de q̄ supra diximus in unitate diuinitatis cōpimus. Et in carnacionē uerbi & ꝓcessionē spūſſci. Et reliq̄ oīa que retulimus usqꝫ ad extremū iudiciū qꝛ aūt xp̄s deus sit. iā supra oñsū est ex ueteri lege atqꝫ ꝓphetis. Licet etiā ex tua lege mōstrare. que ꝓphetā & scm̄ uirū fuisse xp̄m asserit. Si ꝓpheta & scūs ergo uerax. si uerax & deus. Nā deū se ipse testatus est dicēs. Ego & pr̄ unum sumus. & qui uidet me uidet & patrem. Et si creditis ī deū & in me credite. Et alia multa hmōi p que diuinitas xp̄i colligitur & eq̄ cū patre & spiritu scō maiestas. bñ est igit̄ ut legē nr̄am amplectaris que uerax ē. & salutaris a deo data. & tuā relinquas inq̄ non ueritas neqꝫ salus. hō illam tulit peccatis & ignorātia plenus Intellexi sti q̄nta adducimus ex uettri lege testīonia qbus deꝰ oñdit̄. & hō xp̄s Iesus & ꝓ nr̄a salute supplicio crucis affectus

Audiuisti sacro sancti euãgelii attestatões. & ipsius xpi uoces q̄ tua lex scm̄ habet. Quid igitur obstat baptismo. quis probibet aquã. quid moraris igre dere. Iam tãdẽ salutis iter cũ precellẽtibus uiris & magnis impatoribus ad eternã salutẽ sub xp̄o per uẽies. Diximus de Cõstãtino seniore & Phylipo q rẽ publicã tenentes in xp̄m credidere. post constã tinũ creati cesares idẽ iter secuti sũt. & in fide nr̃a dormierũt. Excepto Iuliano apostata qui ex mo= nacho Cesar factus transiuit ad ydola. que uitã la= xiorẽ promittebant. Sed ille in bello partico penas dedit. Et sagitta confossus in incertum missa. coa ctus est cadẽs dicere uicisti gallee. Sic enim p cõ tumeliã uocabat xp̄m. Fuerũt & aliqui scismatici & heretici qui & xp̄iano noie. non tamẽ recta inces serunt uia. Imperatores cristiani nullo errore po luti Inuenti sunt Iouinianus Gracianus Iustinia= nus Valẽtinianus Iustĩus. duo Theodosii Archi dius Honorius Karolus magnus Ludouicus. & plures Franci & Theotonici. tres Ottones Henri= ci aliquot. Et non pauci sub aliis nominibus. Pre terimus alios reges fama claros. Qui uel in gallia uel in Hyspania uel in Anglia uel ĩ aliis prouĩciis Christianis sacris iniciati fuerunt. Et in domino mortui ad uitam credũt migrauisse beatam cum hiis non est. Cur te pudeat Christi iugũ subire. & sub eo regnare. p quẽ reges regnant. & legũ cõdito

res iusta decernunt. Multos inuenies reges qui te tollentē xp̄m honorabunt. & si enī aliqñ horrebit reges xp̄i nomen & ꝓpter ydola xp̄ianos ꝑsequebant̄. Postea tñ ꝓpter xp̄m ydola deleuerunt. Honesta hec societas est cū qua te uocamus in uiā ueritatis. & pacis illa nihil dignitatis habet cū qua te tua lex in deuia rapit. Nam preter othomanorū familiā de qua natus es & illustres progenitores tuos. quis est q magnopere laudari inter sarracenos queat. Celebrat̄ Saldanius quidā. & aliqui pauci nomen habēt. que res memoria dignas gessere. at xp̄ianorum excellētissima noīa oēs hystorias impleuerunt. Noti sunt in Seria. & in Egypto & ī Asia Gotfridus Baldinus Bohamundus Tancredus Conradus Phylippus & alii admodum multi qui ab extremis Galliarum & Germanie finibus cum ingentibus copiis. Ierosolimā petiere. Iterq; sibi per medios hostes ferro parauere. Hos tibi comites damus. Cum his te xp̄o iungere cupimus. Honestiores hii socii sūt q̄ egiptii effeiati aut inbelles Arabes tua origo sicut accepimus. Scithica est īter scithas multos fuisse uiros ī armis claros memorie tradit̄ q uectigalē asiā pluribus seculis tenuerunt Et Egipcios ultra paludes eiecerūt. Nō sūt ꝯpandi aut egiptii aut arabes. Scitico generi nō ē forti & gnano eq̄ societas. Mirādū ē tm̄ potuisse suis festinatōibus arabes. ut audaces & ꝑstantes scithas

in suã societatẽ adduxerũt. Quid dicimus societatẽ? nó est hec societas seruitus est. qñ eorũ legi subiectus es. que utinã lex esset & nõ deceptio ac prestigiũ cõformior tibi cũ xpianis societas erit. Fortibus uiris facile ammitant̃ fortes. uirtus uirtuti placet. Pulchra & stabila sunt inter equales cõsortia. si eadem religio est idemq; cultus dei. Age igit̃ accipe xpianos socios. accipe fidẽ & baptizmum. qui te hic in terris faciet magnũ quo aduixeris & post obitũ in celo beatũ reddet. Audisti promissa euãgelica. & quõ cũcta que diximus ueteris legis auctoritate ꝓbant̃. sed times ne te decipiãus. recordaris tue legislatoris. qui asserit legẽ & prophetas a iudeis euãgeliũ a xpianis esse corruptũ. tñq; de ueritate uel noui testamti ul̃ ueteris rẽansisse q̃ntũ alcorano ꝯtinet̃. Exploratũ id forsitã arbitraris & uerũ esse atq; idcirco testimõiis nr̃is nõ adhibes fidẽ. nec baptizari audes. aut i xp̃m credere. utinam tã bonꝰ fuisset tuus legifer q̃ callidus. tã uerax q̃ uersutus. tã iustus q̃ iniquus. tota est artificiosa & fraudulẽta lex eius. Nam qui diuinum sibi abesse auxilium non ignorabat ad humanas confugit astutias. Cupiebat legẽ edere que sibi nomen daret. Famam que etiam per flagicia exoptabat. ut nerostratus ille qui Diane Ephesie templum incendit Et animaduertens antiquã & nouam legem q̃uis honesta esset duram tamẽ uulgo uideri & seruatu

difficilē fieri posse existimauit. ut innumerabiles populi in suas traditiones cōcederēt. Nā gentiles q̄ uis laxiori legi tenerēt q̄ xpiani cōtinētiā tñ & modestiā & frugalitatē commendabant. Et phylosophis auscultabant uirtutis amatoribus neq; sinebat suos ciues corrupi uicijs aut uoluptate marcescere. Creuit igitur secta Sarraccorum licentia uiciorum. placuit uxores ducere quot mallent. easdemq; dimittere. cum displicere cepissent. Habere concubinas q̄plures & in omnem libidinis genus posse prouolui. Indulgere uentri cuncta que uellet & ori preter uinum. uniuersis immergi uoluptatibus. Et si enim aliqua ieiunia in lege tua precipiuntur id etiam ad irritādam uoluptatem factū est. Nam Sarraceni diem ieiunantes. nocte q̄ longa est epulantur & bibunt. Nec aliam ob causam uini usus interdictus ē nisi quia noceret in ardēti terra qualis est arabia. & maior est in frigidis uoluptas poculis. Hoc unum ergo in Machumetis inuentum fuit ut legem propagaret suam. Ea precipiēs que grata essent auditoribus. & maxime plebibus que iumētis similes existūt. Nec fefellit eū opinio in hac parte placuit. noua lex. Et breui tempore ita coaluit. Vt in multis populis gentibus ac linguis reciperetur. cuius fundamenta in uoluptate iacta fuerunt. Verum sicut agricula non imprudens. Postquam uineam plantauit fossam circum

ducit & sepē ne destruat͞ a feris. Ita & mahumetes suā legē cōseruare ac munire statuit aīaduertit hō sagax duobꝫ modis suū dogma cōuelli posse atqꝫ confundi. auctoritate. s. & rōne. Atqꝫ aduersus hec duo que poterant inueniri remedia non neglexit. Auctoritati apposuit. qꝫ pauloante retulimus antiq̄. s. & nouā legē deprauatā esse. nec quicq̄ ueri restare nisi quod alcoranus haberet. rationi arma obiecit iubens ne quispiā de sua lege disputaret. neue rōnem quereret in eū q contra niteretur ferro uindicandū esse. atqꝫ hmōi uallo suā legē callidus ueterator cōmuniuit. sed nō est hic ad amantiuus murus. neqꝫ ferreus. neqꝫ ex uiuo lapide. Fragilis materia est creta & luto munita domus. Facile opugnabitur neqꝫ resistit telis nostris. Facile ruunt edificia in arena fundata. Aggrediamur hec telis tue legis munimenta corruptionem in primis sacrarū litetrarum obicitis hoc ei probandum fuerat. que factū asserit satis nobis eratnegare factū. libet tecū aliter agere. & apertam tue legislatoris calunpniā ostendere. Lex iudaica quam moyses & prophete tradiderunt anteq̄ machumetes nasceretur pluribus seculis scripta fuit. & multis in locis promu l gata. & in alienas translata linguas. Nec fuit unus interpres sed plurimi. rogante Ptolomeo Phyladelpho septuaginta presbiteri legē interpretati sūt & cōsona dixerunt. Aquila etiam & Theodocion.

Et simacus & alii uetus testamentum traduxerūt
Facta est antiq̄ lex & greca & latina multis etatibꝰ
anteq̄ tua ꝓmulgaretur. Implete sunt oēs biblite
ce moysaica & aliorū ꝓphetarū traditione. Alexā
drie Rome Athenis Carthagine. Siracusis. Toleti.
Lugdūi & in oibus locis que insignia essent. siue
apud grecos siue apud latinos uetus testamētum
ex hebraica ueritate traductū. & habebatur & pu-
blice legebat̄. Quis ille iudeus tā potēs fuit. q cor
rūpere legē ubiqꝫ gentiū potuit. Nondum natus
erat xp̄us cum septuaginta īterpretū edicio facta
est. Quo tempore nulla erat causa corru mpende
legis cū nulla esset cū xp̄ianis nondum natis de le
ge contentio. nec propter alios oportebat legi ali-
quid detrahere qui legē non acceperāt. nec ꝓpter
se qui talē accepant & laudabant. Si q̄corruptio ī
teruenit in ea potuit interuenire. que apud he-
breos remansit nō in ea que inter latinos & grecos
diuulgata est. Et per infinitas diffusa ꝓuintias. q̄q̄
nec iudaica corrupta est. que usqꝫ in hanc diem cū
greca & latina traditione cōcordat difficilis ac pe
ne impossibilis fuissꝫ corruptio ī tot mā ibus. ma
chumete leue fuit unū codicē corrūpe. & illū tanq̄
uerū hiis tradere. q sibi ab inicio crediderunt qꝫ si
multi sūt hodie apud uos codices unius cōtinētie
ñ tñ idcirco ueritas ī eis est. ab uno eī q falsus erat
emanātes. oēs falsitatē continēt. quia non defluunt

ex amaro fonte dulces riuoli querimus ex te mag
ne princeps. Si te iudice. duo rationū codices affe
rantur. quorū alter ex altero trāſcriptus exiſtat & ī
eo de quo eſt facta trāſcriptio Sempronius mille
debere talenta ſcriptus eſt. in exemplari duo milia
cui potius fidem dabis. aut non exemplo magis q̃
exemplato. Hebrei parentes antique legis exiſtunt
& apudeos exempla legis habentur apud alios ex
emplaria. Rurſus ex te querimus. quatuor inueni-
ūtur rationum libri apud quatuor negociatores
Seiū. Gayū. Titum. & Semproniū. in eo quē Sem p
nius producit. Creditori ipſe lucii in centum talē
tis ſcriptus inuenitur. in aliis debitor cui credes.
quid reſpondebis an non tres libros uni prefers.
Certe non dubitabis preferre ſi ita iudicas ſoluta
queſtio eſt. Quattuor libri habent uetus teſtamtū
unus eſt hebreorū. Alter gentiliū. & tercius xpia-
norū. Vltimus ſarracenorū. quia ceteris diſcrepat
Mendax eī eſt nā reliqui conformes inueniuntur
Nam & Greci que gentiles erant antexp̄i aduentū
& latini ante machumetē. uetus teſtamentum non
alio modo habuerunt q̃ nos hodie habemus. hoc
fortaſſe infedari poſſes. quia non reperiunt̄ hodie
gentiles. qui bibliothecas habeant ueteres. Sed in-
terroga iudeos. Inuenies uera eſſe que dicimus &
adhuc extat Ioſephus hebreus. qui tranſlatōnem
antique legis in manu Ptolomei quē nominauim9

emanarunt que usq in hanc dië perseuerant. & he
braice ueritati concordant. Stulta est igit machu-
metis fictio. & turpis inuentio. nec quicq habet ue
risimile. nec tam confutatione q irrisione digna est
qd dicimus de ueteri testamēto idē licet de nouo
intueri. Quod nec ab uno scriptū est. nec in una lī
gua. nec in uno loco. nec in uno tpe. & tn una snia
est & unica concordia. Quod greci habēt. Hoc la-
tini. hoc ebrei. hoc siri. Armēi hoc omnes barbari
xpm colentes q̄uis heretici aliqui ad tuēdos erro
res suos corrūpere nōnullos codices ausi fuerunt
Quid ages? quid dices? cui fidem adhibebis? an so
li sarraceno? an latino? an greco? an hebraico. Mul
to antiquior est xpiana lex q sarracena. Audita est
in oī terra euāgelii tuba. sicut scriptū est. In oēm
terrā exiuit sonus eorū. & ī fines orbis terre uerba
eorū. Vulgata est & recepta lex xpi p totū romanū
imperium. priusq tuus legifer prodiret in lucem
Et idē euāgeliū qd nunc habemus oēs gentes susc
cepere. Nec fuit maioribus nrīs aut facultas cor-
rūpendi rē adeo uulgatā aut necessitas. cū nō esset
mahumetes. cū q de fide cōtenderēt. Corruptio ei
necessaria fuit qui nouā legē edere uoluit ueteri &
noue contrariā. Nec dubiū faciet iustus iudex qn
xpiano maior fides adhibenda sit. uel xpi lege quā
sarraceno. Ipse enim cōseruator est sue legis & ma
net in traditōe prm. Sarracenus ab ea recessit & in

uentiones sequitr̃ nouas quas sui maiores ignoraue
runt euãgelia apud nos quatuor recepta sunt. que :
sũma diligentia uigenti studio. & acri discussione
sci p̃res in generalibus cõciliis non prius amplexi
sunt q̃ esse uerissima multis modis recognouerũt
nõ ẽ igit̃ ꝙ tuus legifer de corruptione sacrarũ lr̃a
rũ possit obicere. de ciuitate dñi que ẽ eccĩa inqt ĩ
psalmis dauid. Fũdauit eã in eternũ. nõ esset funda
ta ĩeternũ eccĩa si fũdamẽtũ eius ꝙ ẽ euãgeliũ uio
lari aut corrũpi potuisset. nec uerũ fuisset qđ ayt
ꝓpheta baruth. loquens de lege dei. lex que est ine
ternũ. nec illud staret qđ diceret. Ineternũ ꝑmanet
uerbũ tuũ. & in seculũ seculi ueritas tua. Nec ysa
ias uera fuisset de xp̃o locutus dicẽs. Sup solium
dauid & sup regnũ eius sedebit ut cõfirmet & cor
roboret illud in iudicio & iusticia usq; ĩ sempiter
nũ. Nos Gabrieli angelo credimus. qui de xp̃o ma
rie uirgini sic ayt. Dabit illi dñs deus sedẽ dauid
p̃ris eius. & regnabit in domo Iacob ineternum.
Quõ regnat xp̃s in domo dauid nisi p fidẽ. Quõ p
fidẽ nisi p euãgeliũ. Quõ p euãgeliũ ĩeternũ si cor
ruptũ ẽ euãgeliũ mendax lingua falsa calumpnia.
Ego uobiscũ sũ inqt dñs usq; ad cõsũmationẽ se
culi. Et Osee ꝓphete uerba ad eccĩam cõferuntur.
Spõsabo te mihi ĩ fide usq; ĩsẽpiternũ. Et ad petrũ
uicariũ suũ inquit saluator. Tu es Petrus & super
hãc petrã edificabo eccĩam meã. & porte inferi non

ꝑualebũt ad uersus eã. Et iterũ rogaui ꝓ te Petre
ut nõ deficiat fides tua. Preualuissent porte inferi
& defecisset fides Petri. si falsũ esset euãgelium qđ
seqmur. Sed manet fides magni pastoris ĩ ecclia ro
mana que nũq̃ inuenta est errasse neq errabit ĩeter
nũ. Magistra ẽ enĩ. & mr̃ oĩm fideliũ & disciplina
ueritatis. Caue mahumetes caue magne ꝑnceps ne
sequaris errorẽ Prophirii siculi. q tue legi cõsona
dixit. Is ex xp̃ianismo ad ydola trãsiens ait se deos
cõsuluisse quid de xp̃o sentirẽt. & illos rñdisse bo
nũ uirũ fuisse xp̃m. Sed peccasse discipulos eius q
diuinitatẽ ei attribuerãt quã sibi ipe nũq̃ erogasset
hoc deorũ testimoniũ ẽ ydolorũ que tu demonia
esse non dubites? An non ĩtelligis fraudẽ? an nõ ui
des tui legiferi & demonũ. esse unũ argumẽtũ unã
collusionẽ. unã fallaciã. & xp̃o dyabolũ inuidere
eiusq glorie & maiestati detrahere. Cuius consilio
atq suasu tua lex edita est euangelice atq mosayce
cõtraria. Dices parimõ xp̃ianã legẽ mosayce aduer
sari. Nã que iusit moyses. plurima uetat & ꝑmittẽs
que ille uetuit. Nescis antique legis archana. que
diu grauida fuit. nouã in utero gerens. & cũ statu
tũ diuino consilio tẽpus uenit. eã pepit. Vidit Iere
mias p spm̃ legẽ hãc nouã cũ ait Ecce dies ueniẽt
dicit dñs. & feriã domui israhel. & domui Iuda fe
dus nouũ. nõ scđm pactũ quod pepigi cũ pr̃ibus
eorũ. Sed hoc erit pactũ q feriã cũ dño israel. post

dies illos dicit dñs dabo legẽ meam ĩ uiscer ibus
eorũ.& in corde eorũ scribã eã.& ero eis in deũ. No
uum fedus inquit.quia baptizmus circumcisiõi
successit.& legẽ meã inquit scribã in corde eorum
quia uetus lex ĩ tabulis lapideis scripta fuit noua
per caritatẽ in corde hoĩum radicata. & ero eis in
deũ. quia noue legis auctor & ꝓmulgator xp̄us
deus & homo ẽ. Antiq̃ per moysẽ innotuit tm̃ ho
minẽ. & adueniẽte pfecto euacuatũ ẽ impfectũ. nec
amplius in prepucio nobiscum deus sed ĩ corde
pascit̃ dicẽte apostolo. Si circumdimĩi nil ꝓdẽ uo
bis.nec ulterius cerimõie legis hñt locũ. Venit ei
ille de q̊ q̃ loquit̃ in deutronomii moyses ꝓpheta.
De gente tua suscitabit tibi deus.ipsũ sicut me au
dies & subdit. Ponã uerba mea in ore eius loquet̃
q3 ad eos oĩa uerba que precipero illi. De xp̄o hec
ꝓphetia est que locutus est ex ore dei quod uerũ
erat os suũ. In cuius aduentu legalia & ceremonie
defectura erãt. Sicut apud matheũ scriptũ est. Lex
& ꝓphete usq3 ad Iohannẽ. Sacramẽta enĩ que ue=
teres obseruabant adnunciatiua erant uenturi xp̄i
que in eius aduentu completa cessauerũt. Et al a
ĩstituta sunt uirtute maiora ueritate meliora. actu
faciliora numero pauciora. Et sicut sacerdotium
mutatũ est sub cuius administratione lex erat ita
& legẽ mutari oportuit. Non est igit̃ aduersa uete
ri. noua lex que in eius uentre cõclusa erat. Et ad

ueniente xpo & euãgelii luce clarescente patefacta circũcisioni & aliis ceremoniis antiquitus obser uatis sicut pfinitũ erat finẽ imposuit. Est aut ãm xpiana lex tãto dignior q̃ iudaica. q̃nto nobilius ẽ oraculũ dei q̃ hõis. Cognoscis iam nisi fallimur ueritatẽ & maiestatẽ nr̃e legis. nec utilitatẽ ignoras Incipisq; de tua diffidere. & ardes desiderio dispu tandi. uelisq; latius cuncta discutere. sed obstat le gifer tuus. & inquirere uerum prohibet. & ĩtermi natur. & clamat. nõ est mea lex que disputatõi sub icienda sit. Caue ne quid loquaris arma sũt in ma nu tua. dũ mihi credis multũ imperii adeptus es qui non audiũt meã uocẽ gladio conterendi sunt ensis mee legis dignitatẽ tuet̃. In arabia ortus eius fuit ex paruo principio q̃ntũ creuerit uides egy ptũ adieci mee legi & siriã & mesopotamiã & libiã & munidiam & mauritaniã. & partem hyspanie & diuitẽ asiã & doctã greciã & fortẽ traciã & nobilẽ macedoniã. Sunt & alie q̃ plurime regiones sub ĩ perio mee legis que armis non uerbis quesite sũt. muliebre ẽ uerba uerbis r̃fellere. uiri ferro decer tant si non fuisset uera mea lex nõ dedissẽt superi imperio nostro. nec non dñationi nostre tãtos suc cessus atq; prosperitates. Amat nos deus & legis odorem sentiens. gratulatur. & sternit iter uictori is nostris. Scis q̃ feliciter sepe ĩ hostes pugnauisti & modo in Ponto & sepe in Grecia. En fili quid

cogitas. quid moliris. tot triumphis sub mea lege illustratus christum sequeris cuius cultores stra uisti totiens & in titiouem usq; cedidisti. Caue ne meam linquens legem relinquaris a deo. Credi mus hiis te uerbis non paru m commoueri. & ali quem inesse in tua mente timorem. Sed audi quã inanis est timor. Omnis qui malũ facit inquit in euangelio ueritas odit lucẽ. Fures noctu domos perfodiunt & in obscuro adulteri latitant. Non adhibent testes qui peccant. nolũt deprehendi mẽ daces. Cum hiis sentit tuus legifer. Veretur ne dis putando sue legis uanitates innotescant. Veretur ne pudẽda sua detegãtur. Prohibet disceptari uer bis. armis defendi suam legẽ iubet. nec aliũ iudicẽ q̃ ferrũ deposcit. multũq; gloriat̃ de sue legis incre mento. diximus cur creuerit. plebs uoluptas alle xit. neq; inficiamur multas tue gẽtis uictorias par tas. & ingentia confecta bella. Et tu ipse in preliis clarus euasisti uicisti hostes nõ paucos. & trium phasti sepe fuisti tñ etiã aliqñ uictus. Parui xpia norũ manus tuas ingentes copias. ut antediximꝰ apud confluentes sanum & danubium paucis añ annis deleuit non milites ueterani nõ duces ĩ bel lis ante probati non uiri nobiles armis potẽtes & equis. Sed pauci cruce signati ex agris collecti iner mes & nudi fide tantũ armati ferro fulgentes. & auro tuos fuderũt exercitus. q; si uictoria ueritatẽ

legis ostendit hoc uno prelio satis admouebare in quo multi fugerũt paucos tue uictorie nihil mi raculi habent. ad quas nunq̃ sine grandi tuorum ꝓrogatiua uentũ est. sed qd agimus nõ hiis argu mẽtationibus stat recta fides. uici. fudi hostes. im periũ teneo. Si sic licet arguere. uera fuit sub Alex andro magno. tot uictoriis illustrato. & sub eius successoribus religio. qui & ĩ grecia & in asia. & in syria. & in egypto. & in libia. & in perside. & in sci thia. & in indis regnauere. imperio per arma quesi to. Vera etiam Romanorum fides usq; ad priorem constantinum. Qui orbem sibi ferro subicerunt & omnes domuere quas adiere gentes. Scimus tñ & Alexandrũ & eius heredes romanos. & qui sub eis erant. iudeis exceptis. ydola coluisse. Alii ioue ẽ alii martẽ. alii mercuriũ. Nõ nulli solẽ & alia syde ra. multi etiã ut egyptii aĩalia bruta colebãt. quis nescit inquit. unus ex poetis. uolusi bithumẽ q̃ a lia demens egyptus portẽta colat. Crocodilon ad orat. Et quod stultius fuit. & alliũ & porros & ce pe inter numina posuerunt. Preclare tamẽ egyptio rũ uictorie memorãtur. sicut de osiridi proditũ ẽ qui uictum peragrauit orbẽ. ergo & deus egyptio rum recipiemus & uerã eorũ religionẽ fatebimur quia uicerunt. Non sic ratio suadet. necq; sic iudei sensere qui uicti ab asiriis & ab anthiocho. & a Ro manis. & in seruitutem ducti non tamen uictorũ

leges de diis acceperunt. Sed uicti & angariati & mille modis oppressi in sua lege manserunt. Nec nos Christiãi cum prelio superamur. aut aliis cala mitatibus affligimur legem nostrã aut relinqui‑ mus. aut accusamus. sed arbitramur pium deum nos tanquam filios propter peccata. que commit timus uerberare· quia non paremus euangelio nõ seruamus legẽ nostrã. neq; manemus in traditione sanctorum patrum. sed uicti fragilitate aberram9 & labimur ut hõines. Ipse uere lapsos corrigit & plagis multis nostras iniquitates emendat. Cogno scimus errata nostra & considerantes que fecimus minorem esse penam q̃ delictũ non ignoramus. Si cadimus in bello si amittimus regnũ si iugo serui tutis opprimimur dicimus cum daniele prophe ta deum esse ĩ celo. qui reuelat misteria mutat tpa & transfert regna ut uniuersi cognoscant q̃ domi naẽ excelses in regno hoĩum. & cui uoluerit dabit illud. nouimus deũ & iudeos & xpianos posse cũ uelit & uoluisse aliqñ alterius secte hoĩbus subice re propter offensas populi. qui eum ad iracundia3 prouocauit. Sed conuersi ad eum non desperamus misericordiam consequi q̃uis enim irascitur deus ut inquit propheta non tamẽ obliuiscitur misere ri. Pius est & benignus nec deserit clamentes ad se Absit autẽ ut propter uictoriã meliorẽ. esse creda mus religionem uictorum. Sic enim fatendũ esset

omnes qui uicerunt hebreos melius de deo sensis
se q̄ ipsi uicti. quod neq; tu dicere neq; tuus legi-
fer. qui defensionem sue traditionis ī armis collo
cat. & omne genus ratiocinationis effugit. maxi-
mum iniquitatis indiciū non sic beatus Petrus q
donatus a xp̄o domino celestis regni clauibus &
pastor cōstitutus gregis xp̄iani paratum se ayt ra
tionem omnibus reddere de ea que erat in ea fide
nec aliter suos auditores edocuit beatus Lauren-
tius martir. Mea nox inq̄t obscurū non habet sed
oīa ī luce clarescunt. Et in euangelio nō pbat dn̄s
eum qui lucernam accendit. & sub modio ponit
sed super candelabrū eam esse uult. ut luceat omī
b; qui sunt in domo & predicari uerba sua super
tecta iubet & de se ipso dixit. Ego palam locutus
sum mundo. Deceptores & pseudo pphete in an-
gulis predicant & uolunt occulta esse. que dicūt
at iuramenta taciturnitatis exigunt. Sicut rome ac
cidit in hiis qui baccanaria celebrant. In occulto
enim deo suo sacrificantes nullum flagiciū libidi
nis omittebant. q̄ si alia non essent aduersus tuam
legē iudicia. hoc unū sufficere potuit. qa phibuit
eius lator ī disputationē uenire. Sciebat non eē esse
neq; uera que tradiderat. Videbat ueterē & nouam
legē cōtra se stare ītuebat̄ phylosophorū accutiss i
mas rōes sibi aduersas esse. nec spauit ī cetu hoīm
aut in scolis uirorū excelētiū sua delirамēta posse

defendi. Animaduertit homo sagax & ingeniosus in malo gentiles qui deos colebant dampnatos esse etiam prope modum exterminatos. Nec Iudeos locum esse quorum lex translata esset cum sacerdocio ad Christianos. Cumq; statuisset nouam legem idemq; sibi nomen daret sperauit quod modo euenit. Iratum deum Christianis qui sine legis mandata transgrediebantur aduersus transgressores uictoriam concessurum. atq; idcirco sue legis defensionem in armis collocauit. quam alioquin hominibus gratam propter licentiam uoluptatū non ambigebat dyaboli hoc fuit inuentum antiquus hanc uiam sue nequitie serpens excogitauit q cum uidisset se se procul eici & Christiana religione augescente ydola deleri nec amplius deorum multitudini locum esse. sed unum tantum deum adorari cum patre & spiritu sancto Ihesū Christū heradio imperante mahumetis spiritum excitauit eumq; sibi ministrum elegit hominem ritu prius ydolatrā fortuna pauperem mente superbum natione arabem. qui concilio usus quorundam iudeorum Christianorum peruersorum inter quos fuit Sergius spiritu ambicionis inflatus. legē tertiā edidit ex ueteri & noua cōflatā multis ineptiis extrīsecus adiectis legē diximus. quia ipse legē uocat nos blasphemiā rectius appellabimus. rugasti frontē auertisti oculos horruisti turbatꝰ es subira

tus es dum hec dicimus. At si ueritatis amicus es audiēda est ueritas. Neq; tuus legifer si tibi amicꝯ est ueritatē interdicet. que tanto magis amica est. q̄nto salubrior & humani ab ipsa natura cōueniē tior. Audi uerum & disce quō sit appellanda lex. Legē dicūt esse phylosophi q̄ rōe p̄cipit. Et sūtq nil aliud legē esse affirmant q̄ rectē rōem a diuino numīe ductā. qcqd igit̄ rōi aduersū est legis noīe caret. At tuus legifer rōcinari de sua lege probibet Et solū arma illi suffragari uult. Non est igitur di cenda lex. nisi ex illis quarū conditores apud ysa iam dn̄s maledicit. docet nos dauid cognoscere legē dn̄i. dū ea que ꝓpria sūt exponit. Attende & uidebis: an mahumethea lex de celo sit & a numīe tracta diuino: an aliunde. Lex dn̄i inquit ꝓpheta immaculata cōuertēs aīas testīoniū dn̄i fidele sapi entiā p̄stans puulis. immaculata est lex dn̄i. qa ma la queq; excludit neq; libidinē neq; turpitudinē ul lā admittit. Sic apud eundē ꝓphetā eloqa dn̄i ca= sta dicūtur & apud Iob legit̄ nō inuenietis in ore meo iniquitatē. nec in faucibus meis stulticia per sonabit. Et apostolus lex scā inquit & mandatum scm̄ & iustū & bonū. At quō mahumethea lex im maculata que stupra & adulteria & oms̄ libidinū maculas ac feditates admitti. dices qa ieiunia que dā p̄cepit & orōnes & eliosinas. Non dampnamus hec absit ut ea mala dicamus. Inuentorem eorum

Mahumethem esse negamus absq; Mahumethe sciebamus hec esse bona. Ieiunauit helias. ieiũauit Christus. orare & frangere esurienti panem suum & egenos & uagos in domum ducere multo antiquius est q̃ tue legis inuẽtum. Multi nos legislatores ad opera pietatis inuitarunt. Verum adulterari. fornicari. seruire uentri· & in sceno uoluptatum iacere solus tuus legifer inter bona collocat Solus mahumethes est qui turpia docet. Et flagicia precipit q̃uis hereticorum ĩ ore ut facilius decipiat bona simul & mala commiscet. At lex que domini dicitur: ut inquit propheta animas conuertit ad ultimum finem. At lex mahumethea nõ conuertit ad deum. sed auertit ab eo. Dicit enim dñs deus estote scĩ quia ego scũs sũ. Mahumetes uxores inquit ducite & concubinas quot placet. Nam ego quadragĩta uirorum in meis lumbis uires habeo & uxoribus atq; ãcillis permisceor plurimis. quid de testimonio fideli. Cũ data ẽ moysi lex domini in monte synai. fulgura & coruscatõẽs apparuerũt & signa de celo. que testĩoniũ legi preberũt. Lex xp̃i miraculis admõm multas confirmata est dicente ipso si opera non fecissẽ in eis que nemo alius fecit peccatũ sc3 ĩfidelitatis nõ hẽrent. Et ꝓpterea de ueteri que cõuertit ad suũ creatorẽ ad sũmũ bonũ & noua lege inquit dauid. Testionia tua crẽdibilia fcã sũt nis & ĩ euãgelio luce citra

finē legimus. Illi ꝓfecti ꝑdicauerūt ubiqꝫ dño co operante & sermonē confirmante sequentibus si gnis. At mahumetis legē. que signa. que miracula ꝓbant. Audiamus eū. nō sum missus inquit nisi ī uirtute gladii. & que non susceperit meā ꝓphetiā occidatur aut reddat tributū preciū ꝓ infidelita te sua. quid hoc nūqd manifeste negat se miracu lorū uirtute carere. & ficta falsaqꝫ esse oīa signa de mōstrat. que tui legis doctores ī populis ꝑdicant Nō hēt igit̄ tua lex testimoniū nisi ī armis. sed idñ ē fidele ut añ docuimus. Ad ultimū trāseamus. & quō sapīam ꝑstet puulis. id ē populis tua lex aīad uertamus. Sapīa ut ātiq tradiderūt diuinarum & humanarū rerū scīaꝫ cōtinet estqꝫ admodū sapida & dulcis. dū amorē diuinitatis mētibus nr̄is instil lat. ꝓpter qδ inqt psalmigraphꝰ q̄ dulcia faucibꝰ eloqa tua sup mel ori meo. Tua lex neqꝫ de deo sa pit. neqꝫ δ celestibus neqꝫ terrena satis ītelligit. que putat supis cure nō esse. Magna olim & florida in Alexādria phylosophorū scola fuit. Et multi per siriā & asiā uiri doctissimi claruerunt. q̊rū noīa ad nos usqꝫ peruenerūt. At postq̄ lex mahumetea cur sū habuit paucissimi noīant̄ qui nature archana p scrutati. excellentes euaserint. quia non prestat par uulis sapiētiā tuus ꝓpheta. aut tua lex cuius fun damentū uoluptas est. & tutela gladius Inter nos uero liberalium artium studia admodum florent

legit̃ publice phylosophia audit̃ ĩ scolis theologia
Nullũ doctrine genus ꝑtermittit̃ gingnasia lr̃arũ
in pluribus ytalia ciuitatibus clarissima repiunt̃
nec trãsalpes ĩ hispania ĩ gallia ĩ germania ĩ britãia
collegia desunt uirorũ excellentiũ.que sapiẽtiũ ꝓ
stãt puulis. Est eĩ ingẽs xpianorũ cura ut ĩdocti
erudiant̃ & ueritatẽ intelligãt in nr̃a lege.que nũq̃
mẽtita est diuinitus cõprehẽsa ac legifer tuus non
modo mentitur sed leuiter.sed indocte.sed inpru
denter.sed insipide mentit̃.Et sibiipsi sepe cõtrari
us ẽ queẽadmõm sue legis inspector plane ĩtelliget
innumerabiles sunt eius ineptie· & aniles fabule &
pueriles nuge.De quibus libet hoc loco pauca re
ferre que de ceteris iudiciũ prebeãt.Expones ma
humetes capitulũ alcorani quod dicit̃ filiorũ isra
hel in hanc sentẽtiã loqt̃. Sit laus ei. qui seruũ suũ
ab oratorio quod est helcarata ipsa est domus me
schε usq̧ in oratorium sancte domus Iherusalem
nocte una trãstulit circa quã benediximus deum.
O uos homines audite & intelligite. Cum abii a
uobis uenit ad me gabriel sero post psalmodiam
uespertinam. que ultima est & ayt. O mahumetes
iubet deus.ut se adeas.Cui respõdi.& ubi eum ui
sam & ayt gabriel.Vbi ipse est.& iumentum illico
adducit magnitudine inter asinum & mulum el=
berahil uocant humane uocis capacem.Et una nõ
amplius hora inter egi annorum quinquaginta

mil iū & ait gabriel ascēde aīal. & ito ad scā; domū
ascēdere uolentē fugiebat iumtū. & iussū est stare.
qa mahumetes assēsurus esset nūq̄ accersitus ē ins
qt. & rn̄dente gabriele accersitū esse. non sinā addi
dit nisi ꝓ me deū rogaret obtuli p̄ces deo meo ꝓ
iumto qd̄ me insidēte suaui gressu icessit· ponens
ungulam pedis anterioris in orizonte sui uisus &
miori spacio q̄ ictus implet̄ oculi· ad scām domū
pueni comes aderat gabriel· q duxit me ad domū
scām i ibr̄lm & uicinā rupē dixitq; descēde qm̄ ex
rupe in celū ascendes. & colligato illic iumto por
tauit me humeris suis ī celū. Et cū applicuissem⁹
ad celū mūdi & ad portā eius pulsauit gabriel. &
quesitū est qs esset. & rn̄dit gabriel ego sū. & iterū
querēti qs tecū adest rn̄dit mahumetes. & subdit
ianitor. nūqd uocatus. Et ait gabriel uocatus & a
pta ē porta. & uidi āgelos & bis gēua flectēs oraui
ꝓ eis. Et accepit me rursus gabriel· & uexit ad se
cūdū celū· & fuit distātia inter celū & celū q̄ntū ē
inter qngentorū annorū· & sicut ī p̄mo celo· ita in
hoc celo pulsatū extitit. & rursū pari solēnitate ad
septimū usq; celū ꝓcedit. eq̄ celorū distātiā ponēs
& ayt in. vii. celo uidisse se angelorum populū &
longitudinem angeli cuiusq̄ instar mundi fuisse
& aliquorum mille uicibus extensiorem· & inter
eos unū aliquem inuenisse cui septies centena mi
lia essent capita. & in quolibet capite totidem ora·

Et in q̄libet ore lingue totidē. que septigenis mille milibus ydomatibus laudabant deū. & rursus al terū angelum oñdisse qui fleret. & quesiuisse cām fletus. & cū ille dixisset culpas esse. oraui pro eo. & tunc comēdabat me gabriel alii angelo. & ille alii. donec fui in cōspectu dei. & tribunali eius adhesi tetigitq; me manu sua deus inter humeros & frigi ditas manus eius peruenit usq; ad medullas dorsi mei. Hiis nugis atq; deliramentis implet mahume tes aures populi. sed audiamus alterā fabulam in libro. cui titulus est de doctrina mahumetis. duo angeli noīantur arathes & narathes. quos ille asse rit iussu dei in terram descendisse. ut genus huma num regerent atq; instruerent tribus mandatis ac ceptis. Primū ne queq̄ occiderēt. Alterū ne quid ī iuste decernerent. Terciū ne uinū biberēt. Cū aliq̄ diu rexissent. & iam ex toto orbe ad eos iudicia de uoluerentur mulier quedā decentiforma. & oīm pulcherrima. aduersus maritū suum cām habens iudiciū ab eis petiit. atq; ut fauentes haberet iudi ces. ut apud se prandiū habeant multis precibus ī uitat. nō abnuūt angeli. parat̄ splendidū cōuiuiū. Epulas & pocula mulier ipsa ministrat. Apponūt tur fercula multiplicia. & cū hiis uinū. q; cū ange li recusarent instante sepius muliere. & multas ob iciente blandicias tandē biberūt & inebriati uino inhospitā incaluerūt. eiusq; cubitū postularunt.

spondet mulier ea condicione. ut alter eorũ ei ascẽ
sum ĩ celũ ostenderet. alter discensũ. placet condi-
cio illa. ut interdicit. mox ascendit in celũ. relictis
atq; irrisis angelis. quam deus recognitã inter side
ra collocauit. cui lucifer est nomen. Angeli ad iu
diciũ euocauit Cathenis ferreis in puteo profun-
dissimo religati sunt usq; in diem iudicii perman
suri. cum elegissent in hac potius uita q̃ in altera
plecti. Hec est sapiẽtia mahumetis q̃ docet puulos
hec eius theologia. hec doctrina diuinitus reuela
ta. Mira hominis audacia ne dicamus stulticiam
seu demenciã. Quot sunt in hiis fabulis deridẽda
sõpnia. non obiurgamus iumenti uerba quãdo &
asinã sacre lr̃e loquutã produnt & gentiles bouem
Sed quid est q; una hora iter quinquaginta miliũ
annorũ pergitur! metue hec & diligẽter cogita! an
corpori nõ dũ glorificato id possit accidere. quo
iuit. ubi fuit. quid circuiuit. non adhuc celum as
cenderat. quibus in locis tantũ spacii peragrauit
nec iumentũ eum tulit. quis tulit eũ. unde uenit.
quõ uenit nil horũ dixit qd peccauerat iumentũ
ut precibus egeret. cui nõ est lex alia nisi nature &
illi paret. qd hostiarius in celo collocatus rogamĩe
mahumetis egebat. aut non satis felix erat. fortasse
altius cupiebat ascendere tanq̃ non sit illic perfec
ta oĩm beatitudo. Et regnet adhuc ambicio. Distã
tiam celorũ oñdit. & sperarũ quãta sit crassitudo

demonstrat. quingentorũ annorum. iter ex celo in
celum ponitur & patere spissitudinẽ. Quid hoc?
qз credat gentiliũ fabulis. simile sõpnũ est aiunt.
illi dyonisiodorũ quẽdã geometrie scientie no-
bilem in ptria senectem diem obiisse. propinquos
funus ei duxisse. ad quos pertinebat hereditas. hos
consecutis diebus cum iusta peragerent· inuenisse
in sepulcro eius epistolã dyonisidori nomine ad
superos scriptã. que diceret eũ a sepulchro. ad infi
mum peruenisse terrã. esseq; illuc. usq; quadragĩta
milia stadiorum. Nec defuerunt geometre. ut pli-
nius ait qui interpretarentur significare epistolam
a medio terrarum orbe. missam. quo deorsum. a sũ
mo longissimum esset spacium. & ibidẽ pile medi
um ex quo consecuta cõputatio est. que circuitũ
terre. idest totius pile ambitum ducenta quĩqua
ginta quĩq; milia stadiorũ ꝓnunciauit. Sed armo-
nica racio· que cogit rerũ naturã sibi ipsum con-
gruer̃ eodẽ plinio teste. addit huic mẽsur̃ stadiorũ
septẽ milia. Heratostenes huiuscemodi rerũ soler
tissimus indagator uniuersum terre ambitũ du-
centorũ quĩquiginta duorũ miliũ stadiorum ꝓ
didit Hipparchus stadiorum paulominus uigĩti
quinq; milia adiecit repiunt̃ & aliorũ sñie admõni
dissone neq; in hanc usq; diem mortali cuipiam sa
tis exploratam credimus terre mensuram. Cuius
neq; septemtrionem neq; meridiem uersus cõgnit;

fines sunt. At tuus legifer maiora concepit animo qui tanq̄ celum ascenderit. quingētorum annorū itinere distare celum a celo ꝓdidit qm̄ tantae esset crassitudo sperarum. hoc idē asserit rabi moyses hebreus genere. phylosophus. qui apud egyptios claruit. At phylosophi quos nostri probant non ita sentiunt. nec ptolomeus alexandrinus astronomorū facile princeps. ꝺ crassitudine lunaris spere cum tua lege concordat. In qua iter annorū sexaginta nouē & aliquorū mensiū ac dierū posuit milibus passuum uiginti quinqꝫ. seu stadiis ducētis pro qualibet die computatis. Alii uero astronomi qui hec diligēter indagauerunt speram solis plusq̄ sexcentis uicibus superare lunarē tradiderūt. Rursusqꝫ martis speram. q̄uis sole altior est & lóge maiorem habet ambitum spissitudinē tamen multis uicibus superari. Improbum humane mentis ausum uerum ita subtili argumentatione conprehēsum. ut pudeat aliquos non credere. plurimi hec incerta respuunt. Tue legislatori fortasse credendum fuerit. non quia illuc angelo bono deferēte cōscenderit. Sed quia cum peruerso ceciderit. ꝙ si ac de causa fidem expedit. credimus. alioquī cum sacra scriptura dicimus celū sursum & terra deorsū & cor regis inscrutabile est. Sed alia ꝑcurramus angelos se uidisse affirmat eosdemqꝫ corporeos. Si mundo maiores angeli sunt. Necessarium est aliq̄

eorum partum extra mūdum esse. At phylosophi mundi circumflexu oīa cōtineri dicūt neq̄ quicq̄ exterius esse. Tuus legifer qn̄ aliqd solito plus ad bibit. sopori deditus quicqd somniauit pro uero retulit & oīa sibi licere putauit. q̄ errore & āgelos corporeos. & peccare & egere uenia. & se rogasse p̄ eis dixit. Simili somnolentia tactum se super hūeros affirmauit manu dei. cuius gelu usq̄ dorsi medullas penetrauerit que omīa superius confutata sunt. Quis illud pacienter audiat q̄ angeli dei uio inebriati. specie mulieris decepti. concubitū eius appecierint. que iter in celum edocta ad cōspectū magni dei p̄uenit. & honorifice accepta. inter astra locum obtinuerit. angeli penas dederīt. atq̄ idcirco uinum homini interdictum quod tanti mali causa fuerit. Commemorat hec tuus legifer. & tāq̄ ex penu dei recepta hominibus inculcat. Vide q̄ grauiter. q̄ uere. q̄ perite loquitur. poetarum figmenta. que pueris leguntur. inter archana legis inserit Pueri nostri non sine risu audiunt cū rapte in celum femine referuntur. & ī astra commutate. que maior & minor uisa uocantur. pigri circa sarraca Boete lucentes. Credimus pro tua sapientia te iam paruifacere. Atq̄ contempnere tue legis figmenta Sed miraris uehementer q̄ ī dies aliqui relicto dogmate Christiano ad tuum migrant. Et asserentes iniquam legem nostrā amplexi tuam circūcidunt.

& tuis iniciantur sacris. & qui trinitatem predica
bant. nunc detestantur. & qui xp̄m cruci affixum
colebant & laudabant nunc derident. Sunt q̄ hoc
agūt non dubitamus. Sed q̄nam hoīes? sane aut li
bidinis serui aut ambitionis & quibus nullus e-
rat locus in nostra lege. Spreti a nobis & eiecti tāq̄
uilia & inutilia mancipia ad te transiuerunt. nec
tamen illos inextinguibilis cōscientie uermis ro
dere cessat. q̄ si posses eorum introspicere corda
intelligeres proculdubio eos. aut uite future spē
nullam habere aut admodum esse anxios. quia fō
tem aque uiue reliquerunt Christum Ihesum. &
nesciunt quo pacto redeant maius suum peccatū
existimantes q̄ dei misericordiam. Sed quid mira-
ris. si ad opes consequendas ad uoluptates exhau
riēdas non nulli tue legi sese subiciunt. nō est hoc
nouum nec dignum admiratione. Idem quoq; &
sarraceni faciunt. qui sepe ad nos migrant. Illud ē
mirabile. illud stupendum illud magnopere cele-
brandum. quot tot milia populorum Christiano
insignita nomine sub tuo imperio degunt grauia
tributa pendunt. nunc liberis priuantur nunc cō
iugibus. opprimuntur durissima seruitute lacerā
tur. uexantur mille modis. nec tamen xp̄iane legi
non renunciant. q̄ si tuam acciperent micius fer-
rent imperium. fierēt liberi. honores & opes spera
re possent sed malum tollerare seruitutis iugū &

ĩ squalore ac miseria uiuere.q̃ xp̄m negare.hoc stu
pendum est & diuinũ opus. & quod te precipue
mouere debet.non ꝙ pauci a nostra lege aberrent
sed ꝙ tam multi in ea perseuerent.& ꝙ tãta sit uel
in aduersis cõstantia miraculum est.facit hoc bo
nitas legis.& securitas eterne uite.quã nemo sapi-
ens presenti postposuit. Quid tu hic dicas. quid
contrahiscere.aut mutare poteris.Vera est xp̄iana
lex ex utero recepta moysaice. Ex prophetis ex di
uinis oraculis.deus auctor eius est.filius dei eam
tradidit.Ex ore dei manifestata est.pura est & niti
da.& immaculata & sancta perfecta ex omni parte
nullam habet rugam.nusq̃ deficit.nusq̃ claudicat
in ea que querit inuenit.que petit accipit.Et pul
santi aperitur.Ipsa est fons clementie.iusticie cul-
men pietatis speculũ mansuetudinis & misericor
die plena.pro ea martires innumerabiles sunt occi
si Senes.Iuuenes.pueri.matrone.uirgines.uidue.in
nupte.puelle.crudelia carnificũ.nõ expauere tor
menta scientes beatos esse mortuos qui mori unt
in domino.preterimus signa.& prodigia que cre-
titudinem Christiane legis ostentant. Quis uiros
commemorare queat ex Christiano genere diuini
& humani iuris excellentissimos professores uere
mundi lumina.sciẽtie fontes.qui usq; ad mortem ĩ
fide christi perseuerantes.preclara uolumĩa edide
runt.que tanq̃ sidera quedã doctrine humanas mẽ

tes illustrant. Et que nã ullo in loco lex est que al terũ habeat Augustinũ. alterũ iheronimũ. alterũ Ambrosiũ. alterũ gregoriũ. & ne grecos preterea mus. que religio uirum unq̃ habuit q origeni cõ parari posset. quis hic impleri ꝙ locis errauit. qs iohanni crisostimo exequabitur! quis magno basi lio! quis cirillo! quis Eusebio! quis gregorio nazã zeno. Nõ sufficiet dies si numerare pergimus illu stres nostre legis doctores. siue uiuos siue mortu es. q̃uis nõ sint mortui sed nunc maxime uiuunt. & tanq̃ stelle in firmamento lucent. qui fidẽ sacra tissime trinitatis elucidarũt. Quid dicemus de re ligiosis domibus. ĩ quibus angelica ducitur uita. & pro peccatoribus assidue effunduntur preces dño. nec unq̃ cessant diuine laudes ac psalmodie Benedictus nursiensis apud nos multorum mona chorum doctor. & pater extitit apud grecos ma gnus basilius. secuti sunt bernardus abbas clare uallis. & bruno qui cartusiam instituit quottidie sanctorum uirorum apud nos augetur numerus edificantur noua monasteria & sancta renouantur instituta quos fructus edidit Seraphicus. Francis cus eximius paupertatis amator in umbria. que pars est Italie natus. Quot eũ discipuli secuti sũt. Quot sub eius regula uiri sancti floruerunt Antõ nius pataui iacet miraculis clarus. Bernardinus se nensis in aquila quem nostra etas. quasi alterum

paulum predicantem audiuit. Nicolai liritani ex
tant opera que omnes admirantur dominicus ī ex
tremis hyspāie natus oris. quasi alius uesper emi
cuit. que nouum quendā sanctū & nitidū uiuēdi
morē suis auditoribus tradidit & predicatorum
instituta regula uniuersum illustrauit orbē. Mul
ti ex discipulis eius clarissimi euaserunt. sed preci
pua est magni Alberti fama. qui nullum doctrine
genus ignorasse creditus ē nec minor eo Thomas
aquinas fuit in litteris & si maior extitit sanctitate
claruit & meo seculo sub eadem regula Vincenti
us hyspanus quē noster antecessor inter scōs xpi
cōfessores retulit. Et in ordine diui Augusti Ny-
colaus tolentinas pauloante inter celestia relatus
scōrū agmina. Noua in dies prole florescit nostra
religio. ꝙ si non desunt peccatores diuinā prouo-
cantes maiestatem. non desunt etiā cōsiliatores ui
ri scī deo accepti. Et uirgines īmaculate. precibus
assiduis diuinā iram auertentes. nec timemus rui
nam tantis adiuti patrociniis. Tu ergo princeps
nobilis q nō es rōnis incapax. neqꝫ ingenii obtusi
Collige que diximus & conserua in mente tua. &
consule tibi & tue genti. & noli esse icredulus sed
fidelis. Relinque tenebras & lucem sequere. Intelli
gis quo pede claudicat tua lex. & quantis scatet er
roribus. & q̄ procul a ueritate recedit. & ꝙ nō est ī
ea salus noue & antique legis inimica. Intelligis q̄

solida est euangelica doctrina q̃ uera q̃ sancta q̃ mū
da & immaculata. & quod ea tm̄ iter in celū ondit &
non alia itelligis si uerba nostra memoria tenes. quod
trinitas in unitate & unitas in trinitate colēda est
neque altera contradicit alteri. Intelligis quo nā mō
pater sibi filium equalem genuit. & quomodo a
patre. & filio sactus procedit spiritus. qui est cari-
tas & amor. & simul colendus est & deus est. & quod
filius pro nostra salute in carnatus est. mortem tu
lit & spoliato in seruo tercia die resurgēs. quadra
ginta diebus cū discipulis conuersatus ascendit ī
celū. sedet ad dexterā pr̄is. uenturus in fine seculi
iudicare uiuos & mortuos. quo facto mali perpe
tuo penam ignis subibunt. boni etern ā beatitudi
nem consequentur. nō in carnalibus desideriis. aut
in pudiciciis nō in cubilibus sed ī dulcedīe mētis
& ī caritate xp̄i que supat oēm sensū. An oīa uero
monstratū est nō posse te asseq inter xp̄ianos glori
am & potentatū quē uideris optare. maxime apd̄
Europeos & occidentales populos dū tua insecta
perseueraris. quod si uelles Christianis iniciari sacris
magnam tibi spem fecimus & potentie & glorie.
Memento igit̄ uerborū nostrorū. & accipe fidele
cōsiliū. sūme baptismū xp̄i & lauacbrū spūssancti
Amplectere sacro sanctū euāgeliū & illi te totū cō
mitte sic tuam anīam lucrifacies. sic thurcorū po
pulo bene consules. sic tue cogitationes adimpleri

poterunt. Sic tuum nomen in secula celebrabitur sic te omnis Grecia. omnis Italia. omnis Europa demirabitur. sic Latine te littere. sic Grece. sic Ebraice. sic Arabice. omnes Barbare celebrabunt. sic nulla etas de tuis laudibus cōticesset. sic pacis auctor & fundator quietis appellaberis. sic te thurci animarum suarum repertorem. & xpiani sue uite conseruatorem uocabunt Siri. Egypcii. Libici. Arabes & quecumq; sunt alie gentes extra Christi caulas. aut hiis auditis tuam uiam sequentur. aut tuis & Cristianis armis paruo negocio domabuntur. Et si noluerint ī nostra lege te socium habere. experirentur dominum in sua. nos te iuuabimus. & oīm eorum assistente diuina gracia legitimū principem constituemus. Hec sunt que tibi cum baptismo p̄mia promittuntur. hiis te bonis diuina pietas proculdubio cumulabit. obsequentem euāgelio. q; si respueris cōsilia nostra. peribit tanq̄ fumus gloria tua. & tu more hominum reuersus in cinerem totus morieris. Christus regnabit in eternum cui est honor. & gloria in seculorum secula. AMEN.

Regiſtrũ ſup epl̃a pii ad thurcos

primũ uacat
pius
octuageſimũ
reputes

tu nudus
plexus
quod
caritas

conſeruata
plurimum
circa
creditis que

ſola
ſuper

qnis
quia

eſt
aderunt
quia
hominibus

emanarunt
preualebunt
ueuiente
legis

ſpondet
fines
& tuis

do. Lj

